

UPLATŇOVÁNÍ EPIDEMIOLOGICKÝCH OPATŘENÍ PŘI COVID-19 V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH

Marie Sittová

Bakalářská práce
2023

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Marie Sittová
Osobní číslo: H200027
Studijní program: B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia: Prezenční
Téma práce: Uplatňování epidemiologických opatření při COVID-19 v mateřských školách

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury o problematice komunikace v mateřských školách.
Vymezení teoretických východisek zaměřených na interakci učitelů a rodičů v mateřských školách během pandemie COVID-19.
Příprava metodiky empirické části, stanovení výzkumného cíle a výzkumných otázek.
Realizace kvantitativně orientovaného výzkumu prostřednictvím dotazníku pro učitele mateřských škol.
Zpracování, vyhodnocení a interpretace získaných dat.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a formulace závěrů výzkumu.

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam doporučené literatury:

- Čapek, R. (2013). *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada.
- Lindner, U. (2019). *Pozor, rodiče ve školce! typické konflikty s rodiči a jak s nimi zacházet*. Praha: Portál.
- Li, D., Lin, E. Z., Brault, M. A., Paquette, J., Vermund, S. H., & Godri Pollitt, K. J. (2021). Reopening Schools After a Novel Coronavirus Surge. In N. Rezaei (Ed.), *Coronavirus disease – COVID-19* (pp. 785-813). Cham: Springer.
- Majerčíková, J., Horníčková, B., & Lorencová, S. (2020). Mateřská škola jako „zabalená krabička“: Sonda do předškolního vzdělávání v čase první vlny pandemie covid-19. *Pedagogická orientace*, 30(2), 231–241. <https://doi.org/10.5817/PedOr2020-2-231>
- Salamondra, T. (2021). Effective Communication in Schools. *Bu Journal Of Graduate Studies In Education*, 13(1), 22-26. Dostupné z <https://www.brandonu.ca/master-education/files/2021/10/BU-Journal-of-Graduate-Studies-in-Education-2021-vol-13-issue-1.pdf>

Vedoucí bakalářské práce: **PhDr. Barbora Plisková, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **18. listopadu 2022**

Termín odevzdání bakalářské práce: **28. dubna 2023**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 18. listopadu 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a).
V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá uplatňováním epidemiologických opatření během pandemie Covid-19 v mateřských školách. V této souvislosti je cílem práce odpovědět na výzkumné otázky: (1) Jak učitelé mateřských škol uplatňovali v součinnosti s rodiči epidemiologická opatření? (2) Jak učitelé mateřských škol komunikovali o epidemiologických opatřeních s rodiči? (3) Jak učitelé mateřských škol řešili odmítání epidemiologických opatření ze strany rodičů? Na základě zpracování dotazníkového šetření, kterého se účastnilo celkem 83 učitelů a učitelek mateřských škol České republiky, bylo zjištěno, že mateřské školy se vypořádaly s pandemickou situací velmi dobře. Rodiče byli informováni o aktuálním dění a zároveň měli možnost se školou aktivně komunikovat. Přínosem této práce je pak shrnutí možností a způsobů, jak komunikovat s rodiči o dodržování epidemiologických opatření během uzavření škol či jak jednat s rodiči, kteří epidemiologická opatření nedodržují.

Klíčová slova: Covid-19, epidemiologická opatření, spolupráce školy a rodiny, komunikace

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the application of epidemiological measures during the Covid-19 pandemic in kindergartens. In this context, the thesis aims to answer the research questions: (1) How did kindergarten teachers apply epidemiological measures in collaboration with parents? (2) How did kindergarten teachers communicate epidemiological measures with parents? (3) How did kindergarten teachers deal with parents' rejection of epidemiological measures? At the basis of the questionnaire survey, in which a total of 83 teachers of kindergartens in the Czech Republic participated, it was found that kindergartens dealt with the pandemic situation very well. Parents were informed about current events and had the opportunity to communicate actively with the school. The contribution of this paper is then a summary of the possibilities and ways to communicate with parents about compliance with epidemiological measures during school closures or how to deal with parents who do not comply with epidemiological measures.

Keywords: Covid-19, epidemiological measures, school and family cooperation, communication

Na tomto místě bych ráda poděkovala paní PhDr. Barboře Pliskové, Ph.D., která mi byla průvodkyní při psaní této bakalářské práce. Děkuji jí za její rady a odvahu vzít na sebe odpovědnost za mě i mou práci. Dále děkuji panu Mgr. Michalu Málkovi, který mě jako první uvedl do psaní bakalářské práce a byl mi rádcem v mých začátcích. Mé poděkování patří také paní Mgr. Haně Růžičkové, která si i přes svoji pracovní vytíženost našla čas, aby mou práci přečetla a poskytla mi k ní zpětnou vazbu. Velký dík patří bezpochyby mé rodině, která mi byla po celou dobu psaní této práce velkou oporou, vyslechla mě v nejtěžších chvílích a poskytla mi dostatek času pro psaní. A také děkuji svým přátelům, kteří pro mě měli během psaní vždy vlídné slovo a neustále mě podporovali a dodávali mi odvahu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 PANDEMIE COVID-19 A ŠKOLSTVÍ	14
1.1 ONEMOCNĚNÍ COVID-19	14
1.2 ZAHRANIČNÍ ŠKOLSTVÍ V DOBĚ PANDEMIE – VÝBĚR STÁTŮ	15
1.3 ČESKÉ ŠKOLSTVÍ V DOBĚ PANDEMIE	16
2 SPOLUPRÁCE MATEŘSKÉ ŠKOLY A RODINY BĚHEM COVID – 19.....	20
2.1 SPOLUPRÁCE MEZI MATEŘSKOU ŠKOLOU A RODINOU	20
2.2 SPOLUPRÁCE BĚHEM PANDEMIE	21
3 KOMUNIKACE MEZI MATEŘSKOU ŠKOLOU A RODINOU BĚHEM COVID - 19	23
3.1 KOMUNIKACE.....	23
3.2 AKTÉŘI KOMUNIKACE V MATEŘSKÉ ŠKOLE	24
3.3 KOMUNIKACE S RODIČI BĚHEM PANDEMIE	26
3.4 KOMUNIKACE S PROBLÉMOVÝM RODIČEM	27
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
4 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	34
4.1 CÍL VÝZKUMU	34
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	34
4.3 VÝZKUMNÉ METODY A TECHNIKY	34
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR A VZOREK	36
4.5 PŘEDVÝZKUM	37
4.6 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	37
4.7 LIMITY VÝZKUMU	38
5 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT.....	39
5.1 DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE	39
5.2 ODBORNÁ ČÁST DOTAZNÍKU	41
5.3 ZÁVĚREČNÁ ČÁST DOTAZNÍKU	55
5.4 VZÁJEMNÁ POROVNÁNÍ VYBRANÝCH POLOŽEK.....	55
6 DISKUSE A ZÁVĚRY VÝZKUMU.....	59
6.1 DISKUSE	59
6.2 ZÁVĚRY VÝZKUMU.....	62
7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	64
ZÁVĚR	65

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	66
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	72
SEZNAM GRAFŮ	73
SEZNAM TABULEK.....	74
SEZNAM PŘÍLOH.....	75

ÚVOD

Posledních několik let otrásá světem pandemie Covid-19. Toto onemocnění se netýká jen určité skupiny světové populace, ale má dopad na veškeré světové dění. To, že propukla nová pandemie, mělo za následek „převrácení“ celého života veškerého obyvatelstva. Vydávala se nejrůznější opatření a lidé museli začít žít jinak.

Tento životní obrat o 180° se nevyhnul ani mateřským školám. Ačkoli učitelé řeší nejrůznější konflikty a problémy téměř každodenně, museli v době pandemie ještě navíc dodržovat epidemiologická opatření. Kromě toho, že je museli dodržovat oni sami, museli také dbát na jejich dodržování i dalšími osobami, které se v mateřských školách pohybovaly – dětmi, rodiči či jinými rodinnými příslušníky. Bylo proto více než jindy důležité, aby učitelé dokázali s rodiči správně a efektivně komunikovat, protože jen díky plnohodnotné komunikaci mohlo být pravidlům a opatřením učiněno zadost.

Námi zvolené téma práce je pro praxi velmi významné, protože během pandemie Covid-19 se ukázalo, že české školství není připraveno na zvládání krizových situací. Zároveň neustále existuje hrozba, že podobná situace by se mohla v budoucnu opakovat. Je proto důležité zjistit, jak konkrétně fungoval provoz mateřských škol během proběhlé pandemie a zjistit, jak mateřské školy a učitelé nastalou situaci řešili. Tyto shromážděné zkušenosti totiž mohou poskytnout základ pro případné další krizové situace.

Celá práce je členěna do dvou hlavních částí – části teoretické a části praktické.

V teoretické části práce je v souvislosti s pandemií Covid-19 naším cílem shrnout poznatky o samotném onemocnění Covid-19, jeho příznacích, přenosu či prevenci. Dále chceme popsat, jak tato pandemie ovlivnila chod školství v České republice i v jiných státech světa. Údaje pro Českou republiku i vybrané státy jsou rozčleněny do dvou oblastí – první oblast se zaměřuje na chod vyšších stupňů vzdělávání, druhá pak na samotné mateřské školy. Dále práce nabízí pohled na spolupráci mezi mateřskou školou a rodinou, přičemž nejprve popisujeme způsob i formy spolupráce běžné (v období, kdy mateřská škola funguje v optimálním režimu) a poté se zaměřujeme na možnosti spolupráce školy a rodiny během pandemie Covid-19. Následující kapitola pojednává o komunikaci v mateřské škole, konkrétně o komunikaci mezi učitelem a rodičem. Zde je naším cílem vymezit formy komunikace a následně definovat pojmy učitel a rodič. Tato kapitola také informuje o komunikaci mezi školou a rodinou v době pandemie a následně se zaměřuje na komunikaci

s problémovým rodičem – vymezujeme zde pojem problémový rodič a uvádíme možné komunikační techniky, které lze při komunikaci s takovým rodičem využívat.

Praktická část se poté zabývá výzkumným šetřením, které jsme realizovali za pomoci dotazníku určeného pro učitele mateřských škol. Cílem našeho výzkumného šetření je odpovědět na námi stanovené výzkumné otázky. Tyto otázky se zaměřují na to, jak učitelé uplatňovali v součinnosti s rodiči epidemiologická opatření, jak o těchto opatřeních učitelé s rodiči komunikovali a jak řešili případné nedodržování opatření ze strany rodičů. Praktická část nám tedy nabídne pohled na zpracované výsledky i jejich vybrané souvislosti, dále poté porovnání našich výsledků s jinými výzkumy – tyto výzkumy jsme vybírali převážně zahraniční, protože v tuzemsku se nám nepodařilo dohledat potřebné množství výzkumů zaměřených na podobné téma. Dále jsme do této části práce uvedli závěry výzkumného šetření, které nám poskytují odpovědi na výzkumné otázky a následně jsme na základě zjištění stanovili doporučení pro praxi.

.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PANDEMIE COVID-19 A ŠKOLSTVÍ

Pandemie Covid-19 se od prvopočátku zdála být vzdálenou a tím méně škodlivou pro evropskou i západní populaci. Postupem času se však ukázalo, že opak je pravdou. Covid-19 se rychle šířil po celém světě a začal ovlivňovat každodenní životy lidí. Svou daň si začal vybírat na životech, ale také na společenském dění. Docházelo k rušení veškerých společenských akcí a lidé tak začali žít izolované životy. Kromě toho se však Covid-19 podepsal také na školním a studijním životě všech dětí, žáků, studentů i pedagogických pracovníků. Byli jsme tak vystaveni novým výzvám a museli jsme se je naučit řešit.

V této kapitole se zaměříme na samotné onemocnění Covid-19, které nejnovější celosvětovou pandemií způsobilo, a současně s tím také na to, jaký dopad vyvolalo v prostředí zahraničních i tuzemských škol.

1.1 Onemocnění Covid-19

Onemocnění Covid-19 způsobuje nový typ koronaviru, tzv. SARS-CoV-2, který je vysoce nakažlivý (Keisler, Lobotka, & Kotulková, 2020; Li et al., 2021). Mezi následky způsobené onemocněním Covid-19 řadí autoři např. infekci mikroorganismů, septický šok, vážné poškození vnitřních orgánů; v nejhorších případech pak smrt (Keisler et al., 2020; Yang, Liu, S., & Liu, J., 2020).

Jak již bylo zmíněno, jedná se o vysoce nakažlivé onemocnění, které může postihnout jakoukoliv věkovou skupinu populace, přičemž samotné příznaky onemocnění se v závislosti na věku liší (Hu, Guo, & Zhou, 2021). Autoři následně dodávají, že nejvíce náchylné k onemocnění jsou osoby staršího věku; méně náchylní jsou pak mladí lidé a děti. U starších osob se onemocnění projevuje zejména závažnými respiračními problémy, mladší lidé a děti mívají „pouze“ méně závažný zápal plic. Mezi nejčastější příznaky následně bývají uváděny tyto: kašel, horečka, dýchací potíže, bolest svalů, kopřivka. Méně častými příznaky jsou pak zažívací obtíže, bolesti hlavy, bolest v krku, ztráta čichu a chuti nebo např. zánět spojivek (Keisler et al., 2020; Li et al., 2021). Jistou překážkou v rozpoznávání onemocnění Covid-19 je však to, že někteří lidé nemusejí vykazovat vůbec žádné příznaky, jak uvádí Li et al. (2021), a současně obvyklá inkubační doba v rozpětí od 2 dnů až po 2 týdny může v ojedinělých případech trvat déle (Oran & Topol, 2020, podle Li et al., 2021).

Přenos onemocnění může probíhat několika způsoby. Jako nejčastější cestu přenosu uvádí literatura (Kaisler et al., 2020; Li et al., 2021) přímý kontakt s nakaženou osobou. Během takového kontaktu dochází k přenosu onemocnění v kapénkách a aerosolech, které bývají vylučovány kašláním, kýcháním, zpěvem či obyčejným mluvením.

Tomu, aby k přenosu nedocházelo, můžeme samozřejmě v jisté míře předcházet. Jak uvádí Heller (2020), primární ochranou před nakažením je zvýšení osobní hygieny, přičemž tento fakt byl podle něj znám již v období španělské chřipky. V rámci zvýšení hygieny pak doporučuje toto: časté umývání a dezinfekce rukou, zakrývání nosu a úst. I další autoři (Kaisler et al., 2020; Li et al., 2021) se s těmito hygienickými opatřeními shodují a dále dodávají, že je vhodné vyhýbat se úzkému kontaktu s nakaženými osobami, dodržovat „etiketu kašle“ či být očkovan proti chřipce.

K předcházení nákazy v době Covid-19 slouží také tzv. epidemiologická opatření. Tato opatření byla prioritně cílena na zábranu vzniku nemocí v populaci či jejich pozitivní ovlivňování. V případě, že se jedná o infekční onemocnění (jako v případě pandemie Covid-19), je cílem epidemiologických opatření zmírnění hladiny výskytu těchto onemocnění. Dále jsou pak tato opatření zaměřena na eliminaci zdroje nákazy, zabránění přenosu nemoci a na zvýšení odolnosti vůči nákaze u populace (Hamplová, 2022).

1.2 Zahraňní školství v době pandemie – výběr států

Celý svět se musel vyrovnat s pandemií Covid-19 a každá země se k tomuto problému postavila po svém. Některé věci však byly pro všechny země stejné – Covid-19 ovlivnil chod celé společnosti a tím i celého školství.

Tato kapitola nám poskytne stručný náhled do toho, jak se vybrané země vyrovnaly s pandemií a jak dokázaly propojit nejrůznější opatření a provoz svých škol.

K uzavírání škol docházelo v různých státech světa v přibližně stejnou dobu.

Řecko ohlásilo uzavření škol ve stejný den jako Česká republika. Tato informace se k široké veřejnosti dostala v podobě zpráv v médiích. Učitelé tak v podstatě neměli možnost nijak připravit své žáky a jejich rodiny na tuto skutečnost – informace se dozvěděli ve stejnou dobu jako oni. Ve Španělsku vláda vyhlásila taktéž uzavření škol od určitého data, ale školy samotné mohly k uzavření přistoupit už před tímto rozhodnutím své vlády. Učitelé tedy měli na rozdíl od Řecka možnost se svými žáky tuto skutečnost probrat a připravit je na nastalou situaci. V Kanadě bylo uzavírání škol v gesci provinčních vlád a ty k tomuto kroku

přistupovaly na základě průběhu a vývoje pandemie. Učitelé tedy mohli taktéž nastalou situaci diskutovat se žáky.

Po uzavření škol nastala v těchto státech trochu odlišná situace. Španělsko přešlo v podstatě ihned po uzavření na distanční způsob vzdělávání, zatímco Řecko přistoupilo na tento způsob vzdělávání až po téměř 2 týdnech. Tamní vláda se totiž domnívala, že výjimečný stav spojený s pandemií Covid-19 nebude trvat déle než tuto dobu. V Kanadě pak došlo k přechodu na distanční vzdělávání téměř po jednom měsíci od uzavření škol (Minaříková, 2020).

I v rámci Spojených států amerických (USA) došlo k uzavření všech škol. Protože ale toto uzavření vytvářelo vysoké finanční nároky a také velmi nepříznivé nároky na zdraví dětí, bylo pro USA prioritou opět školy otevřít. Tento krok však vyžadoval velmi pečlivě naplánovaná opatření a pravidla.

Jedním z opatření bylo zavedení fyzického odstupu ve třídách – pokud nebylo možné splnit normu 2 metry odstupu, učitelé mohli přemístit nebo vystěhovat nábytek ze tříd, případně použít skleněné zábrany. Pravidelnou dezinfekci všech prostor mělo na starosti vedení školy. V případě podezření na výskyt nákazy Covid-19 u žáka nebo učitele byl zakázán přístup do všech jím navštívených místností až po dobu, než bude provedena důkladná dezinfekce. Při zjištění pozitivní nákazy musela být tato osoba neprodleně umístěna do karantény.

Také mateřské školy (MŠ) v USA byly uzavřeny, ale i zde byla projevena snaha o co nejrychlejší znovuootevření. Stejně jako u ostatních škol však bylo nutné zavést určitá opatření.

Děti nižšího věku mají obecně větší potíže s dodržováním fyzického odstupu, nošením ochranných prostředků dýchacích cest a s pečlivou hygienou. Učitelé MŠ proto měli zvážit různé kreativní strategie a zdravotně výchovné hry, které by s tímto „problémem“ pomohly. Dále se doporučoval co nejdelší pobyt venku a na hřištích. Zde potom měly být ve větší míře využívány přenosné hračky, jako jsou míče nebo lopatky na písek, které je možno častěji dezinfikovat (Li et al., 2021).

1.3 České školství v době pandemie

Stejně jako celý svět i Česká republika byla ovlivněna pandemií Covid-19. Vydávala se nejrůznější epidemiologická a mimořádná opatření, která řídila životy všech občanů. I zde,

stejně jako v předchozí kapitole, však můžeme pozorovat jisté odchylky v tuzemském přístupu od ostatních zemí.

Pojďme se teď společně podívat, jak byla realizována výuka v českých školách v době pandemie a jaké možnosti výuky byly dětem, žákům, studentům a pedagogickým pracovníkům nabídnuty.

Provoz a uzavření škol

Ministerstvo zdravotnictví (MZd) vydalo dne 10. 3. 2020 v důsledku nepříznivého vývoje pandemie Covid-19 mimořádné opatření uzavírající školy. Toto opatření zakazovalo osobní přítomnost na výuce žákům základního, středního, vyššího odborného a vysokoškolského vzdělávání. Toto prvotní mimořádné opatření se postupem času upravovalo a do zákazu přítomnosti na výuce přibývaly další osoby a další formy vzdělávání.

Od 20. 4. 2020 došlo k jistému uvolňování opatření, a to v případě studia na vysoké škole. Vysokoškolští studenti tak mohli navštěvovat knihovny a studovny. Studenti závěrečných ročníků studia pak mohli být osobně přítomni na konzultacích a zkouškách, na klinické a praktické výuce. Tito studenti také mohli navštěvovat praxe. Nezbytným předpokladem bylo dodržení jistých podmínek daných mimořádným opatřením.

Za 3 dny pak došlo k dalšímu uvolňování opatření a zákaz osobní přítomnosti na výuce se nově nevztahoval na studenty v posledních ročnících základního, středního a vyššího odborného vzdělávání. Dále na vzdělávání ve školách, které byly zřízeny při diagnostických ústavech, dětských domovech se školou, výchovných ústavech a školách zřízených při zdravotnických zařízeních (Keisler et al., 2020).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) v návaznosti na stávající situaci v České republice vydalo Manuál pro školy a školská zařízení k provozu ve školním roce 2020/2021. MŠMT nejprve navazuje na nařízení MZd a zdůrazňuje nutnost dodržování základních hygienických pravidel. Zde se také uvádí, že kompetence při realizaci epidemiologických pravidel má jak škola/ školské zařízení, tak také krajská hygienická stanice. Škola pak zajišťuje dezinfekci rukou a všech prostor, dbá na dodržování hygienických pravidel, dohlíží na pohyb osob ve škole (do školy nesmí vstoupit nemocná osoba) a plní další své kompetence. Manuál také obsahuje doporučení, že by škola měla informovat své zaměstnance, děti/ žáky/ studenty a zákonné zástupce o stanovených hygienických a epidemiologických opatřeních. Dále by měla škola dbát na to, aby byl pobyt

všech cizích osob v jejích prostorách omezen na co nejkratší dobu a v případě potřeby může škola vytyčit prostor pro tyto osoby.

V manuálu se pak uvádí, že škola je povinna zajistit oddělení žáka vykazujícího známky infekčního onemocnění od ostatních žáků a musí pro něj zajistit dohled zletilé fyzické osoby. Škola však nemá povinnost zjišťovat akutní příznaky infekčního onemocnění u svých žáků, ale měla by příznakům věnovat pozornost. V případě projevení příznaků se pak musí řídit přesnými pokyny, které jsou v manuálu uvedeny. V případě, že žák (případně zaměstnanec) má příznaky infekčního onemocnění, ale jedná se o projev chronického/ alergického onemocnění, může tato osoba vstoupit do školy pouze v případě, že tuto skutečnost doloží potvrzením od lékaře (MŠMT & MZd, 2020).

Od 8. 6. 2021 pak MZd omezilo provoz škol a školských zařízení tak, že osobní přítomnost žáků na vzdělávání je možná, ale součástí vzdělávání není zpěv. Dále bylo umožněno vykonávat v rámci vzdělávání sportovní činnost za předpokladu, že je přítomno nejvýše 30 osob ve skupině (Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví, 2021).

MŠMT od 3. 2. 2022 umožnilo vyhlásit ředitelům škol mimořádné ředitelské volno nebo mimořádné vzdělávání distančním způsobem. Mimořádné ředitelské volno a mimořádné vzdělávání distančním způsobem může ředitel vyhlásit v případě, že není možné zajistit dostatek pracovníků tak, aby vzdělávání mohlo probíhat prezenční formou a může je vyhlásit na dobu trvání až 10 dní. Žáci mají v případě mimořádného vzdělávání distančním způsobem povinnost se této formy vzdělávání účastnit; vzdělávání pak probíhá podle příslušného rámcového a školního vzdělávacího programu (Zákon č. 26/2022 Sb., 2022).

Situace v mateřských školách během pandemie

Na rozdíl od základních, středních, vyšších odborných a vysokých škol, které byly z nařízení MZd uzavřeny kvůli nepříznivému vývoji pandemie Covid-19, MŠ neměly nařízeno zrušení prezenčního vzdělávání. Majerčíková, Horníčková a Lorencová (2020) ve svém článku uvádějí, že MZd vyhodnotilo stupeň ohrožení jako závažnější pro vyšší stupně vzdělávání. Dále autorky uvádějí, že MŠ tak mohly zůstat v běžném režimu, ale na základě vlastního zvážení měly možnost svůj provoz omezit. Rozhodnutí o tomto omezení nebo úplném uzavření pak bylo na ředitelích.

Pokud se ředitel MŠ rozhodl, že škola zůstane otevřena v běžném režimu, musela být dodržována všechna opatření vlády a doporučení MŠMT. Jedním z opatření, která musela

být na počátku pandemie Covid-19 dodržována, bylo nošení ochranných prostředků dýchacích cest na všech místech mimo bydliště. Toto opatření musely dodržovat všechny přítomné osoby v MŠ až do 1. 5. 2020, kdy byly z povinnosti nosit ochranné prostředky dýchacích cest oprostěny děti od 2 do 7 let v MŠ při pobytu v ní. Nařízení MZd ze dne 4. 5. 2020 pak povolovalo nenosit ochranné prostředky dýchacích cest také pedagogickým pracovníkům MŠ (Keisler et al., 2020; Mimořádné opatření, 2020a; Mimořádné opatření, 2020b).

Většina ředitelů MŠ se však rozhodla školu uzavřít. Vzdělávání pak na jednotlivých školách probíhalo různým způsobem. Některé školy s dětmi vůbec nepracovaly, jiné se věnovaly především dětem v povinném předškolním vzdělávání a některé se snažily s dětmi pracovat formou online výuky (Majerčíková et al., 2020). Z výzkumu těchto autorek dále vyplývá, že někteří učitelé se snažili online výuku dokonce i individualizovat.

S účinností od 3. 5. 2021 vydalo MZd novelizované mimořádné opatření, které umožňovalo některým MŠ osobní přítomnost všech dětí. Toto se týkalo všech MŠ v Praze, Libereckém, Středočeském a Pardubickém kraji. Následně došlo k dalšímu rozvolňování a výuky se mohly účastnit také všechny děti MŠ v kraji Královéhradeckém, Karlovarském a Plzeňském (MŠMT, 2021a).

Jak už bylo zmíněno v předchozí kapitole, podle manuálu MŠMT k provozu škol a školských zařízení pro školního rok 2020/ 2021 zahájily všechny školy (včetně MŠ) běžný provoz. Pokud se však stalo, že kvůli krizovým/ mimořádným opatřením nebo z důvodu nařízení karantény nemohla být na výuce osobně přítomna více než polovina dětí povinného předškolního vzdělávání, škola měla povinnost poskytovat jim distanční formu vzdělávání (MŠMT & MZd, 2020).

Od 3. 2. 2022 bylo ředitelům MŠ (stejně jako všem ostatním ředitelům škol) umožněno vyhlásit mimořádné ředitelské volno a mimořádné vzdělávání distančním způsobem až na dobu 10 dní (Zákon č. 26/2022 Sb., 2022).

2 SPOLUPRÁCE MATEŘSKÉ ŠKOLY A RODINY BĚHEM COVID – 19

Spolupráce mezi MŠ a rodinou je velmi důležitá pro všechny zúčastněné – jak pro rodiče dětí a učitele, ale v první řadě především pro děti samotné. Pokud mezi školou a rodinou probíhá pravidelná a dobrá spolupráce, dítě se může velmi dobře rozvíjet a osobnostně vzrůstat.

Spolupráce má nejrůznější formy a vždy by se měla především orientovat na dítě a jeho potřeby. Pro učitele je důležité dostávat o dítěti informace z jeho nejbližšího okolí a rodiče naopak chtějí vědět, co se s jejich dítětem děje mimo domov.

Tato kapitola se věnuje tomu, co spolupráce mezi MŠ a rodinou obnáší, jaké má benefity a co je její náplní. Také se zaměřuje na to, jak se lišila běžná spolupráce od spolupráce v době pandemie Covid-19.

2.1 Spolupráce mezi mateřskou školou a rodinou

Dobrá spolupráce mezi MŠ a rodinou má mnoho benefitů a zároveň je v mnoha zemích považována za jeden ze stěžejních nástrojů vzdělávací politiky (Syslová, Borkovcová, & Průcha, 2014). Také OECD (2012, podle Majerčíková, 2015) považuje zapojení rodiny do předškolního vzdělávání za důležité a zároveň je toto jedním ze složek hodnocení kvality vzdělávání.

Dle Syslové et al. (2014) spočívá spolupráce MŠ a rodiny v zapojení rodičů do vzdělávání, přičemž dochází k vytváření formálního i neformálního vztahu.

Existuje několik pohledů, jak nahlížet na zapojení rodiny do předškolního vzdělávání a na vzájemnou spolupráci MŠ a rodiny.

Jedním z možných pohledů je pohled partnerský – jedná se o rovnoprávný vztah mezi oběma stranami a vzájemné respektování rolí obou v rozvoji dítěte (Švaříček et al., 2020). Partnerský přístup k zapojení rodičů do předškolního vzdělávání tak musí obsahovat tyto aspekty: učitelé uplatňují strategie pro plnou a respektující komunikaci s rodiči, podporují smysluplnost zapojení rodičů a vytváří přívětivé a respektující prostředí pro spolupráci (Murray, McFarland-Piazza, & Harrison, 2015).

O dalším pohledu hovoří ve svých publikacích mnoho autorů (Syslová et al., 2014; Švaříček et al., 2020), kteří vycházejí z Epsteinova modelu typů zapojení rodičů. Epstein dle nich

vymezuje celkem 6 typů rodičovského zapojení, přičemž autoři se shodují na těchto čtyřech – rodičovství, komunikování, rozhodování, spolupráce s komunitou. V dalších dvou typech se pak rozcházejí. Syslová et al. (2014) uvádějí stimulaci rozvoje dítěte a pomoc, kdežto Švaříček et al. (2020) uvádějí dobrovolnické aktivity rodičů ve škole a učení s dětmi doma.

Námi poslední zmiňovaný pohled se už více zaměřuje na samotné zapojení do jednotlivých aktivit v předškolním vzdělávání. Tento pohled uvádí Olmstead (2013) a zapojení rodičů dělí na reaktivní a proaktivní. Reaktivní zapojení v sobě obsahuje účast rodičů na aktivitách ve škole, zatímco proaktivní zapojení spočívá v účasti na vzdělávání dítěte mimo školu.

Náplní a předmětem spolupráce mezi MŠ a rodinou mohou být různé aktivity: účast na třídních schůzkách, účast na dnu otevřených dveří, konzultace a rozhovory s jinými rodiči a učiteli, návštěva třídy, dobrovolnictví, pomoc dítěti s přípravou do školy, účast na jiných školních akcích – besídky, exkurze, výlety, výstavy (Murray et al., 2015; Olmstead, 2013; Koťátková, 2014).

Jak bylo již zmíněno, spolupráce MŠ a rodiny s sebou přináší mnoho benefitů. Mezi nejvíce zmiňované výhody patří bezesporu pozitivní vliv na studijní výsledky a školní úspěšnost dětí, dále jsou pak zmiňovány tyto: zlepšení sociálních dovedností dětí, zlepšení ve čtení a matematice, zlepšení v oblasti chování, zvyšování školních aspirací, využívání rodičovských zdrojů při vzdělávání, hlubší porozumění škole na straně rodičů, vytváření efektivnějšího učebního prostředí, posílení vztahu rodiče a dítěte. (Carrión-Martínez, Pinel-Martínez, Pérez-Esteban, & Román-Sánchez, 2021; Susnara, Berryhill, Ziegler, & Betancourt, 2021; Olmstead, 2013; Majerčíková, 2015; Syslová et al., 2014)

Spolupráci mezi MŠ a rodinou vymezuje také Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, konkrétně v kapitole 7.7, přičemž jsou zde uvedeny jak povinnosti učitelů a práva rodičů, tak také zásady pro jejich spolupráci (MŠMT, 2021).

2.2 Spolupráce během pandemie

Během uzavření škol v době pandemie nebylo možné, aby se rodiče mohli podílet na spolupráci se školou reaktivním způsobem, a proto bylo nutné tuto spolupráci přizpůsobit dálkovému vzdělávání (Spear, Parkin, van Steen, & Goodall, 2021).

Dle Bates, Finlay a O'Connor Bones (2021) byla spolupráce rodiny a školy během pandemie Covid-19 patrná zejména v těchto typech rodičovského zapojení: rodičovství, učení

z domova a komunikace. Komunikací mezi školou a rodinou v době pandemie se bude práce zabývat podrobněji v příští kapitole, a proto se na tomto místě zaměřuje na rodičovství a učení z domova.

Spolupráce v oblasti rodičovství s sebou v době pandemie přinesla velké výzvy – jednalo se zejména o zajištění rovného přístupu k internetu, zajištění online technologií či vyřešení nejrůznějších prostorových omezení, která mohla být mimo jiné kamenem úrazu při zajišťování vzdělávacích potřeb pro další příslušníky rodiny (Bates et al., 2021). K tomu se nepřímo vyjadřují také Spear et al. (2021), kteří uvádějí, že na rodiče byla v důsledku digitalizace vzdělávání přenesena zodpovědnost za zajištění přístupu k zařízením či za přihlašování do různých online platforem a aplikací.

Učení z domova se v době pandemie týkalo především přístupu k učebním zdrojům a informací ohledně domácího vzdělávání. Rodiče tak byli nuceni aktivně se zapojovat do distančního vzdělávání a přebírali tak zodpovědnost za celý proces tohoto vzdělávání a za kvalitu dětmi vykonané školní práce (Bates et al., 2021; Hagenaars, Stevens, van Avermaet, & D'hondt, 2021).

Další formy spolupráce školy a rodiny během pandemie zmiňují Lee a Wenham (2021), kteří uvádí posílání výukových balíčků, rozesílání odkazů na různé webové stránky či návrhy aktivit k tématu vzdělávání.

Na základě výzkumu Rokose a Vančury (2020) vyplývá, že učitelé hodnotí spolupráci s rodiči během pandemie jako bezproblémovou a v nejhorším případě za spíše dobrou. Stejný pohled na spolupráci měli také rodiče, přičemž pouze zlomek respondentů uvedl, že spolupráce se školou byla problémová. K tomuto zjištění se následně přiklání také další výzkumy (Carrión-Martínez et al., 2021; Keengwe & Onchwari, 2022).

3 KOMUNIKACE MEZI MATEŘSKOU ŠKOLOU A RODINOU BĚHEM COVID - 19

Komunikace mezi školou a rodinou je důležitou součástí vzdělávání. Rodiče jsou informováni o pokroku svého dítěte, o pořádaných akcích a téměř pokaždé spolu učitel a rodič prohodí alespoň pár slov při vyzvedávání dítěte. A pokud nastane nějaká neočekávaná situace, je fungující komunikace mezi MŠ a rodiči úplnou nezbytností.

Tato kapitola se zaměřuje na velmi obecné vymezení lidské komunikace a hlavní aktéry komunikace mezi MŠ a rodinou. Nastiňuje způsoby a náplň komunikace mezi školou a rodinou v době pandemie. A protože se učitel může ve své praxi velmi často setkat i s rodiči, kteří se školou nekomunikují, nebo jsou při komunikaci např. agresivní, obsahuje tato kapitola také část věnovanou komunikaci s problémovým rodičem.

3.1 Komunikace

Koťa (2018, s. 124) uvádí, že „komunikace je sdělování, předávání a přijímání významů mezi lidmi“. Autoři Vybíral (2009, podle Čapek, 2013) a Koťa (2018) se shodují, že komunikace má pro člověka několik významů. Jako příklad můžeme uvést předávání nejrůznějších zpráv a obsahů, signalizování vlastních emocí a zároveň odhalování emocí, pocitů a postojů toho druhého. Koťa (2018) následně uvádí, že komunikace je převážně ovlivňována vztahy, které mezi sebou komunikující strany mají – zaměřuje se zde především na mocenskou hierarchii. Ta podle něj určuje, kdo bude v komunikaci dominantní nebo zda bude vztah mezi komunikujícími rovnocenný. S tímto tvrzením se v podstatě ztotožňuje i Vybíral (2009, podle Čapek, 2013), který uvádí, že jakákoli komunikační skutečnost vytváří mezi komunikujícími vzájemný vztah.

Různí autoři se také shodují na tom, že kromě verbální složky komunikace máme i složku neverbální (Bender, 2005, podle Salamondra, 2021; Koťa, 2018; Lažová, 2013). Tito autoři pojmenovávají tu složku komunikace, která je tvořena především mimikou, postojem těla či způsobem řeči, různě – nazývají ji neverbální nebo nepřímou komunikací.

Komunikace s druhými na nás tedy klade vysoké požadavky. Díky ní je možné odhalovat a poznávat ty druhé, ale zároveň se sami odhalujeme před druhým. Komunikace vyžaduje ostražitost, pozornost a soustředění na to, co říkáme, jak se tváříme, jaká děláme gesta a jakým celkovým dojmem působíme.

3.2 Aktéři komunikace v mateřské škole

Nejčastějšími aktéry komunikace v MŠ bývají učitelé a děti, kteří spolu komunikují prakticky neustále během dne. Je zde však další aktér, který je neméně významný pro komunikaci v MŠ. Jedná se o rodiče dětí, které školu navštěvují. Komunikace mezi MŠ a rodinou je velmi důležitá, protože právě od rodičů se učitelé dozvídají nejvíce informací o dětech.

Můžeme tedy konstatovat, že hlavními aktéry komunikace v MŠ bývají učitel, dítě a rodič. Pro potřeby této práce se zde však zaměříme pouze na učitele a rodiče.

Učitel

Dle Průchy, Mareše a Walterové (2003) je učitel profesionálně kvalifikovaným pedagogickým pracovníkem, který spoluvytváří vzdělávací prostředí a klima třídy. Další definice popisují učitele např. jako hlavního zprostředkovatele systematicky upravených a srovnaných poznatků z různých oborů ve škole nebo osobu, jejíž profesní aktivita je zaměřena především na předávání poznatků, postojů a dovedností specifikovaných v kurikulárních dokumentech (OECD, 2001, podle Průcha, 2002; Klika & Sokol, 1909, podle Průcha, 2002).

Vycházíme-li z definice Průchy, Walterové & Mareše může se jevit jako neúplná, protože termín učitel vysvětluje jiným termínem – a sice termínem „pedagogický pracovník“. Je tedy vhodné, aby zde byl vysvětlen i tento termín. K tomu se vyjadřuje zákon č. 563/2004 Sb. (2004), kde se uvádí, že pedagogickým pracovníkem je ten, kdo „koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálně-pedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu“ (§2 odst. 1) a je zaměstnancem školy nebo státu. Dále může být pedagogickým pracovníkem i ten, kdo vykonává přímou pedagogickou činnost v sociálních službách.

K tomu, aby člověk splňoval kritéria pedagogického pracovníka, je také zapotřebí dosáhnout požadovaného stupně vzdělání, jak se opět uvádí v zákoně č. 563/2004 Sb. Pro učitele MŠ je toto vzdělání stanoveno následovně: vysokoškolským vzděláním z oblasti pedagogických věd zaměřeným na přípravu učitelů MŠ, vyšším odborným vzděláním v oboru zaměřeném na přípravu učitelů MŠ či jinými stupni vzdělání, které jsou stanoveny zákonem či je uvádí ve své publikaci Syslová (2013).

K výkonu učitelské profese se kromě samotného vzdělání a určitých odborných činností váží také určité kompetence a dovednosti, ke kterým Syslová (2013) a Kyriacou (2008) řadí tyto: sebereflexe, znalost kurikula, všeobecný přehled, znalost a respektování vývojových zvláštností dětí, znalost sociálních vztahů ve třídě, psychická odolnost, dovednost volit nejlepší didaktické prostředky, dovednosti potřebné k udržení pořádku, dovednosti potřebné k hodnocení žáků a další.

Rodič

Definici pojmu rodič se nám v námi dostupné literatuře nepodařilo nalézt. Proto tento pojem definujeme pomocí dalších pojmů, které s ním úzce souvisí. Jedná se o tyto – rodičovská role a rodičovství.

Vágnerová (2000, podle Slováková, 2017) považuje rodičovskou roli za nezpochybnitelnou a nevratnou. Je to z toho důvodu, že je biologicky podmíněná a zároveň má velký význam i na psychickou a sociální stránku osobnosti člověka.

Jiní autoři (Dvořák, Švestka, & Zuklínová, 2016, podle Stachová, 2018) pak pracují s pojmem rodičovství, který ve své podstatě vysvětlují velmi podobně, jako Vágnerová pojem rodičovská role. Rodičovství zde vnímají jako vztah mezi rodiči a dětmi, přičemž tento vztah může být vykládán ve třech významech. Význam biologický je zde předkládán jako přirozené rodičovství, kdy žena, která porodila dítě, se stává matkou a otcem je pak muž, který dítě zplodil – zde se tedy ukazuje podobnost mezi Vágnerovou (2000, podle Slováková, 2017) a Dvořákem, Švestkou & Zuklínovou (2016, podle Stachová, 2018). Dalším možným způsobem, jak chápat rodičovství, je rodičovství právní, přičemž to je podmíněno rodičovstvím biologickým. K tomuto vztahu se vyjadřuje také zákon č. 89/2012 Sb. (2012, §775–784), který se zabývá určováním rodičovství, přičemž pro určování matky platí to, co bylo zmiňováno výše – matkou je žena, která dítě porodí; pro určování otce je zde pak uvedeno několik kritérií, podle kterých je otec dítěte určen. Poslední možností, jak rodičovství chápat, je rodičovství sociální, kdy rodiči jsou lidé, které dítě vychovávají, jako by bylo jejich biologické. Z právního hlediska se pak může jednat např. o osvojení.

S rodičovstvím se dle zákona č. 89/2012 Sb. (2012, §858) pojí také práva a povinnosti, přičemž z nich uvedeme tyto: péče o rozumový a mravní vývoj dítěte a zajišťování výchovy a vzdělání pro dítě. Tyto povinnosti pak rodič naplňuje tím, že své dítě posílá do školy. Tím poté vzniká vztah mezi rodičem a školou. Postavením, které může rodič ke škole zaujímat, se zabývá Průcha (2009), který rozděluje rodiče do čtyř kategorií – rodič klient,

rodič partner, rodič občan a rodič jako problém. Kategorii rodič jako problém se bude podrobněji věnovat další kapitola, proto na tomto místě budou rozebrány pouze první tři kategorie.

Rodič klient si školu pro své dítě vybírá na základě svých preferencí a díky tomu má právo uplatňovat své požadavky. Protože si ale tito rodiče jsou sami vědomi toho, že nemohou plně pochopit procesy probíhající ve škole, jsou spíše pasivní a do dění nezasahují. Rodič partner se naproti tomu velmi silně angažuje v životě školy – je aktivní při uvádění rozhodnutí do praxe, má stejnou pravomoc a odbornost jako pracovníci školy, sdílí odpovědnost za to, co se ve škole děje. Rodič občan pak aktivně uplatňuje vůči škole svá práva a individuální i kolektivní odpovědnost. Tento rodič zasahuje do dění ve škole především svým zapojením do veřejně-politického života, spoluprací na rozvoji komunit či účasti na dobrovolných aktivitách (Průcha, 2009).

3.3 Komunikace s rodiči během pandemie

Jak již bylo zmíněno na začátku kapitoly, komunikace s rodiči je nezbytnou součástí života každé MŠ a velmi se podílí i na fungující spolupráci školy a rodiny. Předpoklady pro dobrou komunikaci mezi školou a rodinou jsou definovány následovně: pravidelné informování o učitelově práci, pravidelné rozhovory s rodiči dětí a ochota učitele k zapojení rodičů do komunikace (Lindner, 2019). Kromě Lindner se komunikací mezi školou a rodinou zabývá také Čapek (2013), který uvádí, že dobře probíhající komunikace je nutným předpokladem pro dobro dítěte. Oba autoři poté uvádí, čeho se tato komunikace nejčastěji týká: klasifikace dítěte, problémy u dítěte, vývoj dítěte, poradenství, konflikty či adaptace dítěte. Tato komunikace pak probíhá nejčastěji formou osobního rozhovoru učitele s rodičem (Lindner, 2019).

V době pandemie Covid-19 bylo ještě více nutné, aby byla zajištěna kvalitní komunikace mezi školou a rodinou (Rokos & Vančura, 2020). K tomuto se přiklání také Moniz (2021), která uvádí, že silná a kvalitní komunikace je důležitá pro podporu a pocit jistoty rodin v době pandemie.

V době pandemie se komunikace mezi školou a rodinou dle výzkumů (Bates et al., 2021; Keengwe & Onchwari, 2022; Moniz, 2021) zaměřovala na tyto skutečnosti: předávání pokynů k využívání učebních materiálů, vládní aktualizace pro rodiče a děti, návrhy na aktivity týkající se výchovy dětí, spolupráce na vytváření strategií pro učení a rozvoj

dítěte, duchovní pomoc, pomoc při technických problémech, přizpůsobení práce a úkolů pro dítě se speciálními vzdělávacími potřebami či podrobnosti o vývoji pandemie na škole.

Jelikož v době uzavření škol nebyl možný fyzický kontakt mezi školou a rodinou, byla komunikace mezi těmito aktéry přesunuta nejčastěji do online sféry. Jak uvádí výzkum Moniz (2021), mezi nejčastěji využívané online komunikační kanály patřily tyto: e-mail, webové stránky, různé komunikační aplikace, chat či virtuální schůzky. K podobnému závěru došel také výzkum Rokose a Vančury (2020), kteří zmiňují tyto online platformy: Bakaláři, e-mail, WhatsApp, Messenger či Skype. Moniz (2021) i Rokos a Vančura (2020) následně uvádí ještě možnost telefonické komunikace.

3.4 Komunikace s problémovým rodičem

Jak už bylo zmíněno, komunikace mezi učitelem a rodičem je v MŠ velmi významná. Často se však stává, že rodiče odmítají se školou komunikovat, případně se v komunikaci projevují netypicky, a protože si myslíme, že tato situace mohla během Covid-19 nastat ve zvýšené míře, zaměříme se nyní na následujících stranách na vymezení problémového rodiče a na komunikaci s ním.

Problémový rodič

Kromě již tří zmíněných kategorií, jak lze rodiče dělit, uvádí Průcha (2009) také kategorii rodič jako problém. Tento rodič je oproti ostatním vnímán v souvislosti se selháváním a negativním vymezováním. O problémovém rodiči se také zmiňuje např. Foffová (2009) ve svém článku.

Problémové rodiče je možno ještě dále dělit podle různých kritérií, přičemž toto dělení vnímají jednotliví autoři různě.

Pulišová (2016) dělí problémové rodiče do dvou základních kategorií – rodiče pasivní a rodiče aktivní nespokojené. Druhou kategorii dále specifikuje na rodiče hlasitě nespokojené a rodiče tiše nespokojené. Pasivní rodiče jsou dle jejího výzkumu typem problémového rodiče, na který si učitelky vzpomenu jako první. Tento typ problémového rodiče se vyznačuje především tím, že se školou a učitelkou nekomunikuje a nespolupracuje. Tito rodiče dále zanedbávají domácí přípravu dítěte na školu a vzdávají se svých povinností. S Pulišovou se také shoduje Foffová (2009), která dále zmiňuje tyto znaky pasivních rodičů – návštěva školy pouze na vyzvání a pasivní přijetí informací i doporučení ze strany učitelů. Aktivní rodiče jsou naopak ti, kteří svou nespokojenost se školou dávají najevo více

viditelným způsobem. Rodiče si chodí do školy stěžovat, dožadují se lepších známek pro své děti, předkládají vedení školy návrhy ke změně, obviňují školu a učitele za nejružnější ústrky (Pulišová, 2016). Charakteristiky aktivního problémového rodiče můžeme rozpoznat také u jiných autorů – např. Svobodová (2021) zmiňuje psaní dlouhých a zuřivých e-mailů, neustálé telefonáty učitelům či vyhrožování zřizovatelem, ministerstvem nebo inspekcí.

Další dělení problémových rodičů přináší Průcha (2009), který vymezuje rodiče nezávislé, rodiče špatné a rodiče snaživé. Nezávislí rodiče se školou příliš nekomunikují a jsou nedůvěřiví. Podobného rázu jsou pak rodiče špatní, kteří se vůbec nezajímají o školní život svého dítěte. Protikladem k předešlým jsou pak rodiče snaživí, kteří svou účast na školním dění přehánějí a jsou kritičtí.

Také Lažová (2013) zmiňuje některé z typů problémových rodičů – konkrétně se jedná o agresivní rodiče a rodiče, kteří posílají své dítě do školy nemocné či si ho pozdě vyzvedávají.

Komunikační techniky užívané při rozhovoru s problémovým rodičem

Komunikace s problémovým či komplikovaným rodičem bývá velmi často nepředvídatelná, emotivní a pro učitele velmi nepříjemná ba přímo stresující (Brown, 2018, podle Salamondra, 2021; Lindner, 2019; Ontario Principals' Council, 2011, podle Salamondra, 2021; Svobodová, 2021). Zároveň může učitel ztrácet motivaci ke komunikaci s rodičem, protože cítí, že rodič se dostatečně nesnaží nebo je mu při rozhovoru protivníkem (Foffová, 2009). Aby tedy učitel mohl lépe předcházet různým konfliktům při rozhovoru a lépe zvládal stres, je dobré, jak uvádí Svobodová (2021), mít připravený jistý plán postupu jednání.

Při komunikaci s problémovým nebo komplikovaným rodičem pak Lindner (2019), Lažová (2013) a Svobodová (2021) doporučují: nezhoršovat situaci, netolerovat křik ani vulgarismy, nereagovat na osobní poznámky, odkazovat na oficiální dokumenty školy, dávat najevo pochopení a projevovat empatii, mít reálná očekávání, jednat s rodiči jako sobě rovnými, mluvit otevřeně, být trpělivý a další.

Dále se k tomuto tématu vyjadřuje také Graham-Clay (2005), která uvádí, že při náročné komunikaci by učitelé měli co nejvíce využívat různé komunikační metody. K těmto metodám se vyjadřuje i několik dalších autorů (Lindner, 2019; Lažová, 2013; Svobodová, 2021). Tito pak nejvíce zmiňují já – výroky, techniku asertivní komunikace, otevřené otázky, pauzy, techniku kdo-kde-kdy či aktivní naslouchání.

Pro účely této bakalářské práce se však ze zmiňovaných komunikačních technik zaměříme na tyto: asertivní komunikace a aktivní naslouchání.

Asertivní komunikace

Samotný pojem asertivita můžeme přeložit jako zdravé sebeprosazování, přímé jednání nebo zdravě sebejisté jednání (Vališová, 2002). Švamberg Šauerová (2018) naopak rovnou používá pojem asertivní jednání, který vysvětluje jako jeden ze způsobů řešení konfliktů. Tento způsob jednání totiž neobsahuje žádnou manipulaci, nedůstojnost a násilné přesvědčování. Lahnerová (2012) ve své publikaci v podstatě souhlasí se Švamberg Šauerovou a dodává, že hlavním znakem asertivního jednání je respektování práv sebe sama a zároveň respektování práv druhých.

Při asertivní komunikaci jsou tedy důležitá práva všech zúčastněných a Čapek (2013) uvádí tato asertivní práva:

- Máme právo sami posuzovat své chování a city a být za ně odpovědní.
- Máme právo nenabízet žádné omluvy a výmluvy ospravedlňující naše chování.
- Máme právo posoudit, zda a nakolik jsme zodpovědní za řešení problémů druhých lidí.
- Máme právo změnit svůj názor.
- Máme právo říci: „Já nevím.“
- Máme právo být nezávislí na dobré vůli ostatních.
- Máme právo dělat chyby a být za ně zodpovědní.
- Máme právo dělat nelogická rozhodnutí.
- Máme právo říci: „Nerozumím.“
- Máme právo říci: „Je mi to jedno.“

Dále se podle literatury mohou používat speciální asertivní techniky, které lidem pomohou lépe zvládat náročnou konfliktní komunikaci. Lahnerová (2012) ve své publikaci uvádí některé z těchto speciálních technik. Patří sem technika pokažené gramofonové desky, technika sebeotevření a volných (nevyžádaných) informací, přijatelný kompromis, negativní dotazování, technika otevřených dveří a technika selektivního ignorování. K těmto

technikám pak Švamberg Šauerová (2018) přidává ještě dvě další techniky: asertivní „ne“ a techniku negativní aserce.

Technika pokažené gramofonové desky získala svůj název podle vlastnosti gramofonové desky, která byla poškrábána a díky tomu se neustále opakuje ten samý motiv. Stejný princip je využíván také při této technice, kdy dochází k neustálému opakování požadavku, dokud se obě strany nedohodnou na přijatelném řešení. Není samozřejmě nutné stále opakovat tu samou větu, ale je dobré, když se původní formulace sdělení trochu poupraví a obsah přitom zůstane stejný (Lahnerová, 2012).

K tomu, aby byl rozhovor příjemnější, může dopomoci technika sebeotevření a volných (nevyžádaných) informací. Hlavním účelem této techniky jsou uvolnění napětí při zahájení rozhovoru a zlepšení vzájemného sblížení aktérů komunikace (Švamberg Šauerová, 2018).

Vališová (2002) ve své publikaci uvádí, že technika přijatelného kompromisu je využívána hlavně při hledání společného řešení problému. Podle autorky je zde důležité, aby obě strany mohly předložit své argumenty, ale zároveň uznaly argumenty protistrany.

Při užívání techniky negativního dotazování se snaží jedna z komunikujících stran dozvědět se více podrobných informací. Protistrana je tedy za pomoci vhodných otázek pobízena k tomu, aby svůj požadavek nebo kritiku více rozvedla (Švamberg Šauerová, 2018).

Podle Lahnerové (2012) je technika otevřených dveří tou nejvhodnější technikou při komunikaci s agresorem nebo při neoprávněné kritice. Útočící osoba bude na svou agresi a kritiku očekávat odezvu stejného rázu, ale důležité je, aby tato odezva nenastala. Základním principem je totiž souhlas se všemi (i pravděpodobnými) pravdami, který útočící osobu vyvede z míry a zbaví ji afektovaného jednání.

Technika selektivního ignorování je založena na ignorování a nevšímání si požadavků neoprávněných nebo nerozumných (Lahnerová, 2012). Švamberg Šauerová (2018) dále dodává, že tuto techniku je možné využívat také při manipulativní komunikaci.

Asertivní „ne“ je ve své podstatě velmi podobnou technikou jako technika selektivního ignorování. Podle Vališové (2002) však nejde o ignorování nerozumných nebo neoprávněných požadavků, ale jde zde o využívání záporné odpovědi na tyto požadavky.

U techniky negativní aserce uvádí Švamberg Šauerová (2018), že se jedná o přijetí kritiky a vlastních chyb.

Aktivní naslouchání

Při rozhovoru s rodiči v MŠ je nejdůležitější, aby učitel dával najevo skutečný zájem o to, co mu rodič sděluje. Jak uvádí Lindner (2019), tento zájem se signalizuje cíleným nasloucháním, pro které využíváme pojmenování aktivní naslouchání.

Smyslem aktivního naslouchání je porozumění obsahu sdělení a jeho následné doplnění všemi interpretovanými skutečnostmi, které komunikaci provází (Švamberk Šauerová, 2018). Palenčárová a Šebesta (2006) pak aktivní naslouchání chápou jako „vstřícné a účastné poslouchání“ (s. 53), které se vyznačuje především reakcí na přijaté informace. Autoři dále uvádějí, že aktivní naslouchání nám nejen pomáhá se získáváním nových informací, ale pomáhá nám také budovat s komunikačními partnery vztah. K tomu tvrzení se přidávají také Brown (2018, podle Salamondra, 2021) a Tyler (2016, podle Salamondra, 2021), kteří zdůrazňují, že pokud v komunikaci užíváme naslouchání a dáváme najevo, že nám na druhém záleží, budujeme si u něj důvěru.

O dalších přínosech aktivního naslouchání při komunikaci s druhými lidmi pojednávají také autorky Lindner (2019) a Scharlau (2008). Ty kromě již zmiňované důvěry a získávání nových informací uvádějí dále: zabránění nedorozumění – z důvodu nesoustředěnosti se na sebe, ale na druhého; umožnění lepšího pochopení daného problému i celé situace a jako poslední možnost nalézt příhodné řešení. Ontario Principals' Council (2011, podle Salamondra, 2021) pak ještě dodává, že naslouchání nám může pomoci během obtížných rozhovorů, kdy budeme více schopní relevantně reagovat na toho druhého.

Abychom však dosáhli všech výše uváděných výhod, musíme vědět, jak máme aktivní naslouchání správně provádět. K tomu se vyjadřují autoři Palenčárová a Šebesta (2006), podle kterých je důležité, abychom s naším komunikačním partnerem udržovali oční kontakt, vžili se do jeho pocitů a obdržená sdělení shrnovali vlastními slovy. Stejně kroky uvádí i Lindner (2019), která k nim přidává ještě přikyvování, naklonění se ke komunikačnímu partnerovi, prověřování správného pochopení sděleného a vyjádření vlastních pocitů slovy. Všechny tyto uváděné kroky nám pak mají pomoci, aby člověk, který s námi komunikuje, dokázal poznat, že mu skutečně nasloucháme a že ho bereme vážně.

Lindner (2019) však varuje, abychom techniku aktivního naslouchání nevyužívaly neustále, protože by náš druh v komunikaci mohl nabýt dojmu právě opačného, než je naším záměrem.

Je tedy na jednu stranu důležité, abychom rodičům při rozhovoru dávali najevo svůj zájem o problém, ale pokud se tak bude dít příliš okatě a dlouho, mohlo by nám to situaci a rozhovor ještě více zkomplikovat.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Následující kapitola nám představí veškerá metodologická východiska našeho výzkumu. Nejprve si představíme cíle výzkumu a na ně navazující výzkumné otázky. Poté uvedeme námi použité výzkumné metody a techniku, a také ozřejmíme způsob výběru výzkumného souboru a vzorku. Následuje část věnovaná námi provedenému předvýzkumu a uvedení základních informací o námi využívaném způsobu zpracování dat. Nakonec kapitoly jsme poté zařadili limity výzkumu, které jsme během práce odhalili.

4.1 Cíl výzkumu

Hlavní cíl výzkumu:

- Zjistit, jak učitelé mateřských škol uplatňovali v součinnosti s rodiči epidemiologická opatření.

Dílčí cíle výzkumu:

1. Zjistit, jak probíhala komunikace o epidemiologických opatřeních mezi učiteli mateřských škol a rodiči.
2. Zjistit, jak učitelé řešili odmítání epidemiologických opatření ze strany rodičů.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

- Jak učitelé mateřských škol uplatňovali v součinnosti s rodiči epidemiologická opatření?

Dílčí výzkumné otázky a hypotézy:

1. Jak učitelé mateřských škol komunikovali o epidemiologických opatřeních s rodiči?
2. Jak učitelé mateřských škol řešili odmítání epidemiologických opatření ze strany rodičů?

4.3 Výzkumné metody a techniky

Pro tento výzkum jsme zvolili kvantitativní výzkumný design a z toho důvodu byla jako výzkumná metoda využita metoda dotazníku. Dotazník je jednou z metod, která zajišťuje

rychlé sesbírání potřebných dat a zároveň je možné administrovat ho velkému množství respondentů.

Dotazník použitý v naší práci obsahuje celkem 5 nečíslovaných položek a 20 položek číslovaných. Nečíslované položky jsou obsaženy zejména v části zjišťující demografické údaje respondentů (pohlaví, nejvyšší dosažené pedagogické vzdělání, počet obyvatel v místě mateřské školy, kraj) a následně v závěrečné části dotazníku, kde je respondentům nabídnut prostor pro vyjádření připomínek. Číslované položky jsou pak obsaženy v odborné části dotazníku.

Odborná část dotazníku je členěna do několika oblastí a podoblastí, které jsou seřazeny tak, aby odpovídaly obsahu teoretické části této bakalářské práce a zároveň odpovídaly na výzkumné cíle.

Oblasti a podoblasti jsou rozděleny následovně:

Oblast 1: Pandemie Covid-19 a školství

položky dotazníku – č. 1, 2, 3, 4

ukázka – položka č. 2: Jak jste ve Vaší mateřské škole řešili vzdělávání dětí v povinném předškolním vzdělávání, když byla mateřská škola uzavřena?

Podoblast 1: hlavní výzkumný cíl – Zjistit, jak učitelé mateřských škol uplatňovali v součinnosti s rodiči epidemiologická opatření.

položky dotazníku – č. 3, 4

ukázka – položka č. 3: Která z epidemiologických opatření nařízených vládou museli ve Vaší mateřské škole dodržovat rodiče?

Oblast 2: Spolupráce mateřské školy a rodiny během Covid-19

položky dotazníku – č. 5, 6, 7, 8

ukázka – položka č. 7: Lišila se spolupráce s rodiči v době pandemie od spolupráce běžné?

Oblast 3: Komunikace mezi mateřskou školou a rodinou během Covid-19

položky dotazníku – č. 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

Podoblast 2: 1. dílčí výzkumný cíl – Zjistit, jak probíhala komunikace o epidemiologických opatřeních mezi učiteli mateřských škol a rodiči.

položky dotazníku – č. 9, 10, 11

ukázka – položka č. 9: Jakým způsobem se rodiče dozvěděli o povinnosti dodržovat výše uvedená epidemiologická opatření ve Vaší mateřské škole?

Podoblast 3: 2. dílčí výzkumný cíl – Zjistit, jak učitelé řešili odmítání epidemiologických opatření ze strany rodičů.

položky dotazníku – č. 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20

ukázka – položka č. 17: Jakým způsobem jste reagoval/a, když rodič odmítal a nedodržoval epidemiologická opatření?

Dotazník byl vytvořen v aplikaci Google Forms a byl administrován pomocí zasílání odkazu na emailové adresy náhodně vybraných mateřských škol a přátel autorky; dále byl odkaz na dotazník vyvěšen na internetové síti Facebook (viz. kapitola 4.4).

4.4 Výzkumný soubor a vzorek

Výzkumný soubor v námi realizovaném výzkumu tvoří všichni učitelé mateřských škol v České republice. Volba tohoto výzkumného souboru byla zvažena na základě problematiky výzkumu a toho, že onemocnění Covid-19 se týkalo celé populace republiky. Tímto onemocněním nebyly ovlivněny jen mateřské školy v určitém kraji, ale zasáhlo do chodu všech mateřských škol – ať už to byly mateřské školy na vesnicích nebo ve velkých městech. Zároveň jsme chtěli získat co nejvíce dat z různých lokalit, aby byl výzkum více objektivní a mohl přinést relevantní výsledky.

Výzkumný vzorek je pak realizován za pomoci kombinace náhodného a dostupného výběru. Náhodný výběr proběhl následovně – autorka práce vybrala z každého okresu České republiky tři náhodné mateřské školy, kterým následně rozesílala odkaz na dotazník. Autorka takto obeslala přibližně 230 mateřských škol a následně pracovala s dotazníky, které se jí v průběhu sběru dat navrátily vyplněné. Zároveň byl realizován dostupný výběr vzorku, kdy autorka rozeslala odkaz na dotazník svým známým a vyvěsila odkaz na internetovou síť Facebook. Výzkumný vzorek tak po roztřídění a vyhodnocení jednotlivých dotazníků tvoří 83 učitelů mateřských škol z České republiky.

4.5 Předvýzkum

Předvýzkum k námi realizovanému výzkumu probíhal v několika etapách. Bylo to způsobeno tím, že autorka neměla na začátku realizace dostatečné zkušenosti s tvorbou dotazníku. Prvotní návrh dotazníku byl tedy poslán učitelce mateřské školy – tato učitelka nám poskytla výbornou zpětnou vazbu, o kterou se autorka mohla dále při přetváření dotazníku opírat. Připomínky se týkaly několika oblastí, ať samotné formulace položek nebo praktických věcí (např. způsobu rozepisování procentuálního rozptylu v položkách dotazníku). Největším přínosem této prvotní fáze předvýzkumu bylo zjištění, že některé z původně uváděných komunikačních technik jsou pro učitelky absolutně nepraktické a nevyužívají se.

Na základě zpětné vazby a profilování teoretické části práce byl dotazník upravován. Druhou verzi dotazníku autorka následně zaslala elektronickou formou svým známým učitelkám mateřských škol, které jí poskytly potřebnou relevantní zpětnou vazbu.

Učitelky v této fázi předvýzkumu poukázaly na jisté drobnosti a nepřesnosti, které se v dotazníku vyskytovaly. Byly podány návrhy, jak dotazník obohatit a lépe formulovat tak, aby byla získaná data relevantní a respondenti nebyli nuceni vyplňovat otázky, pro které by neměli pravdivou odpověď.

Na základě těchto doporučení byl pak dotazník upraven tak, aby odpovídal záměrům a co nejlépe pokryl výzkumné otázky.

4.6 Způsob zpracování dat

Získaná data byla v dotazníku zpracovávána v několika fázích.

První fáze představovala samotné prvotní čtení dotazníků a jejich následné roztřídění na základě toho, zda je budeme moci ve výzkumu použít či nikoli. Dotazníky, které byly zhodnoceny jako plnohodnotné pro výzkum, byly následně opět pročteny a byly do nich zaznamenány položky, které z důvodu určitých nesrovnalostí nemohly být zařazeny do celkového vyhodnocování daných položek.

Druhá fáze spočívala v podrobném zaznamenávání výsledků položek ve všech dotaznících. Zde byla použita metoda „tužka, papír“, kdy byla každá odpověď na položky zaznamenávána systémem čárkování. Aby byl tento systém přehlednější, byl využit postup, kdy pomocí 4 svislých a 1 příčné čáry byly vytvářeny skupiny po 5 odpovědích. Jednotlivé skupiny odpovědí byly poté sečteny a procentuálně vyhodnoceny.

Následovalo zpracování grafů k jednotlivým položkám dotazníku. Grafy byly na závěr zpracovány za pomoci aplikace MS Excel.

Pro porovnávání zvolených položek (více v kapitole 5.4) byly poté vytvořeny kontingenční tabulky. Data do tabulek byla získána opětovným využitím metody „tužka, papír“ a následně zpracována do tabulek v aplikaci MS Word.

4.7 Limity výzkumu

Během práce s daty a jejich vyhodnocováním byly zjištěny některé z limitů námi realizovaného výzkumu.

Největší limit vidíme v určité obecnosti některých položek dotazníku, kdy se při vyhodnocování dat několikrát stalo, že respondenti vyplnili obecné otázky, které však nemohly být z důvodu příliš složitého vyhodnocování zařazeny do konečných výsledků. Toto zjištění se ukazovalo postupně při práci s daty, proto zde byl patrný další limit výzkumu – data musela opětovně zhodnocena, protože jsme došli k závěru, že původní koncepce vyhodnocování dat by byla zmatečná.

Dalším limitem výzkumu je časová náročnost, kdy administrace dotazníku probíhala v celkem krátkém časovém úseku. Z toho důvodu se podařilo shromáždit pouze 83 vyplněných dotazníků.

Posledním námi pozorovaným limitem je fakt, že se nám nepodařilo nalézt vhodné výzkumy k porovnání výsledků vlastního výzkumu. V českém prostředí se nám nepodařilo dohledat výzkumy, které by se zabývaly komunikací a spoluprací učitelů mateřských škol s rodiči během pandemie – tuzemské výzkumy se v této oblasti spíše zaměřují na prostředí škol základních. Také v zahraničním prostředí se nám nepodařilo dohledat dostatečné množství výzkumů týkajících se námi zkoumané problematiky – zahraniční zdroje se totiž ve většině případů zaměřují převážně na dopady pandemie Covid-19 na psychiku aktérů vzdělávání (děti/ žáků, rodičů a učitelů).

5 INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT

Tato kapitola se zaměřuje na vyhodnocení jednotlivých položek dotazníku.

V první části se kapitola zabývá demografickými údaji, které pomohou přiblížit osoby respondentů a poskytnou nám informace o MŠ, kde tito respondenti pracují.

Druhá část kapitoly se zaměří na vyhodnocování odborných položek dotazníku, které nám pomohou zodpovědět výzkumné cíle a zároveň tyto údaje bude možné využívat v následující kapitole pro diskusi a doporučení pro praxi.

Třetí část kapitoly je pak věnována připomínkám respondentů uvedeným v závěrečné části dotazníků.

Poslední část kapitoly je zaměřena na vybrané položky a jejich podrobnější analýzu z hlediska jejich souvislosti.

5.1 Demografické údaje

Část dotazníku, která byla věnována demografickým údajům, zjišťovala od respondentů 4 základní informace – pohlaví respondentů, nejvyšší dosažené pedagogické vzdělání respondentů, počet obyvatel v místě MŠ a kraj, kde se MŠ nachází.

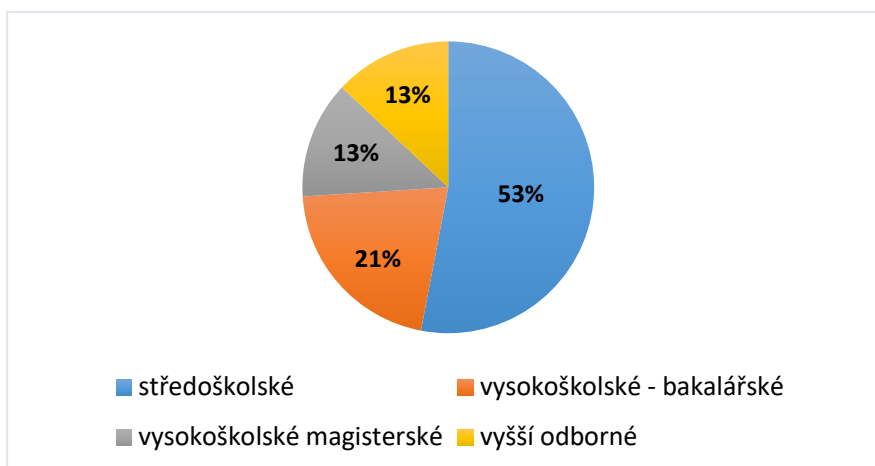
Pohlaví

Dotazník byl určen pro všechny učitele MŠ – tudíž pro ženy i muže. Převážnou většinu dotazníků vyplnily v našem výzkumu ženy, mužů byla menšina.

Dotazník vyplnilo celkem 83 respondentů, z toho bylo 80 žen (96 %) a 3 muži (4 %).

Nejvyšší dosažené pedagogické vzdělání

Z dotazovaných respondentů má celkem 44 (53 %) středoškolské vzdělání. Druhým nejvyšším dosaženým vzděláním je vzdělání vysokoškolské bakalářské, kterého dosáhlo celkem 17 (21 %) respondentů. Vysokoškolské magisterské a vyšší odborné vzdělání pak v dotazníku uvedlo shodně respondentů – 11 (13 %).

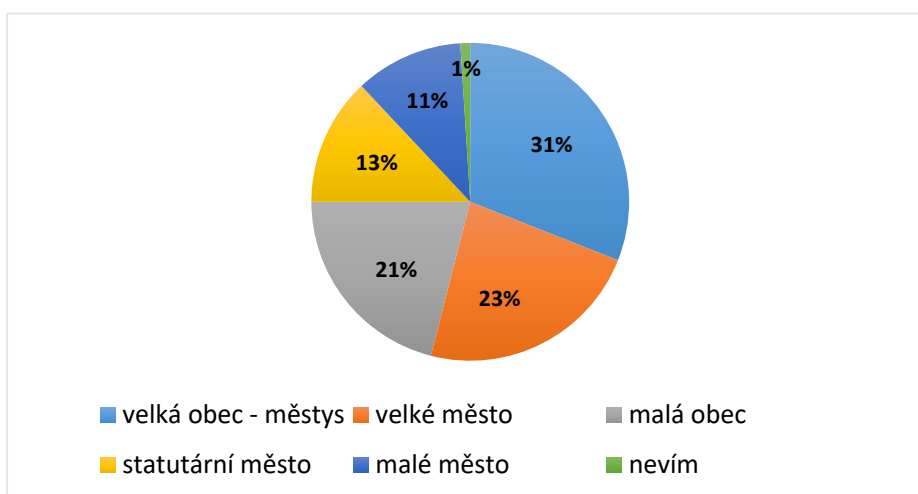

Graf 1 Dosažené vzdělání respondentů

Počet obyvatel v místě, kde se nachází MŠ

Jedná se o jedinou otevřenou položku dotazníku. Získaná data byla rozdělena do 6 kategorií na základě zákona č. 1258/200 Sb. (§ 68). Tento paragraf stanovuje počet obecních zastupitelů na základě počtu obyvatel v dané obci. Názvy kategorií byly určeny na základě obecně přijímané terminologie, přičemž poslední kategorie je odvozena na základě odpovědi respondenta. Do 500 obyvatel se jedná o malou obec. V rozmezí 500–3000 obyvatel se jedná o městys, do 10000 obyvatel je pak malé město. Velké město má 10000–50000 obyvatel a nad tuto hranici se jedná o statutární město.

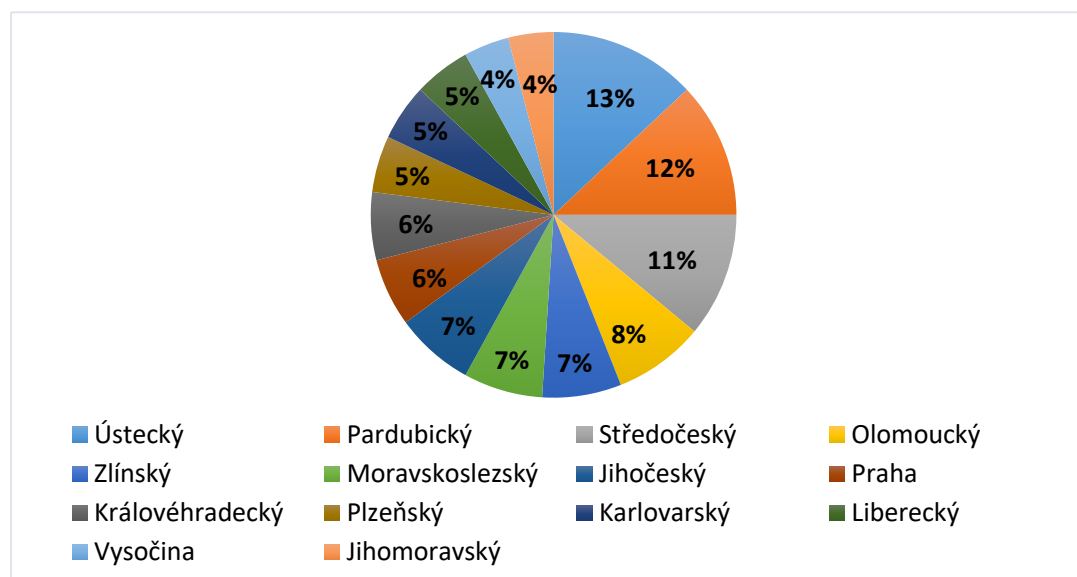
Nejvíce MŠ v našem výzkumu se nachází ve velké obci (31 %). Následují velké město (23 %) a malá obec (21 %). Ve statutárním městě se v našem výzkumu nachází celkem 11 MŠ (13 %) a na malém městě poté 9 škol. Jeden z respondentů uvedl, že neví počet obyvatel v místě, kde se nachází jeho MŠ.

Graf 2 Zařazení MŠ do obcí na základě počtu obyvatel

Kraj, ve kterém se nachází MŠ

Při administraci dotazníku byly osloveny MŠ z každého kraje České republiky. Dotazníky se navrátily ze všech krajů, nejvíce z kraje Ústeckého. Odtud se vrátilo celkem 11 dotazníků (13 %). Následují kraje Pardubický (10 respondentů – 12 %), Středočeský (9 respondentů – 11 %) a Olomoucký (7 respondentů – 8 %). Ze Zlínského, Moravskoslezského a Jihočeského kraje se navrátilo z každého 6 dotazníků (7 %). Shodný počet dotazníků se navrátil také z krajů Hlavní město Praha a Královéhradeckého – 5 (6 %). Nejméně dotazníků se vrátilo z těchto krajů: Plzeňský, Karlovarský, Liberecký, Kraj Vysočina a Jihomoravský. Z prvních tří jmenovaných se z každého navrátily 4 dotazníky (5 %) a z posledních dvou krajů pak po 3 dotaznících (4 %).

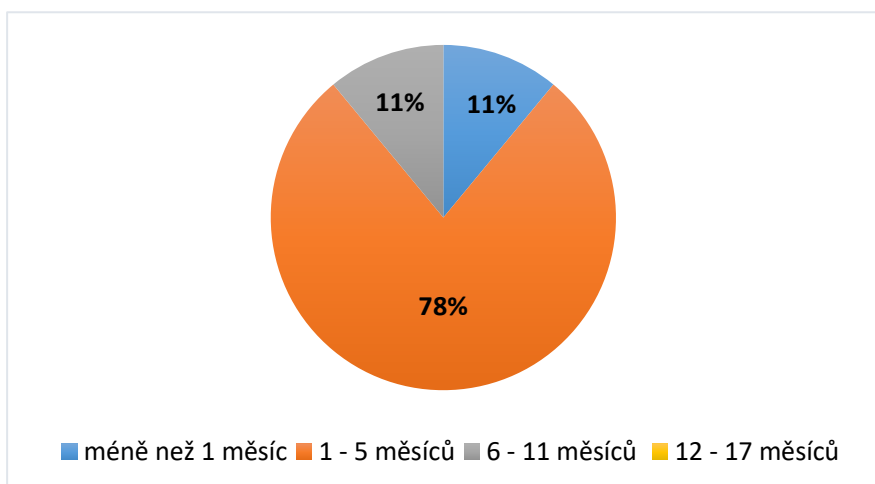
Graf 3 Umístění MŠ v závislosti na kraji České republiky

5.2 Odborná část dotazníku

Tato kapitola se bude podrobněji zabývat položkami dotazníku, které byly situovány do odborné části. Tato část byla koncipována do tří oblastí a tří podoblastí tak, aby tyto dopovídaly rozdělení teoretické části práce a zároveň obsahovaly položky odpovídající na výzkumné otázky. Rozdělení oblastí i položek dotazníku je uvedeno výše, proto zde budeme uvádět už pouze jednotlivé položky dotazníku.

Položka 1: Jak dlouho byla Vaše mateřská škola celkově uzavřena (v rozmezí březen 2020–březen 2022)?

Tato položka dotazníku byla povinná, tudíž na ni odpovědělo všech 83 respondentů. Dle výsledků byly MŠ uzavřeny nejčastěji v rozmezí 1-5 měsíců (65 respondentů – 78 %). Oproti tomu nebyla žádná MŠ uzavřena déle než 11 měsíců. Zbytek respondentů uvádělo ve shodném poměru dobu uzavření méně než 1 měsíc a 6-11 měsíců. Tyto možnosti zvolilo v každé 9 respondentů (11 %).

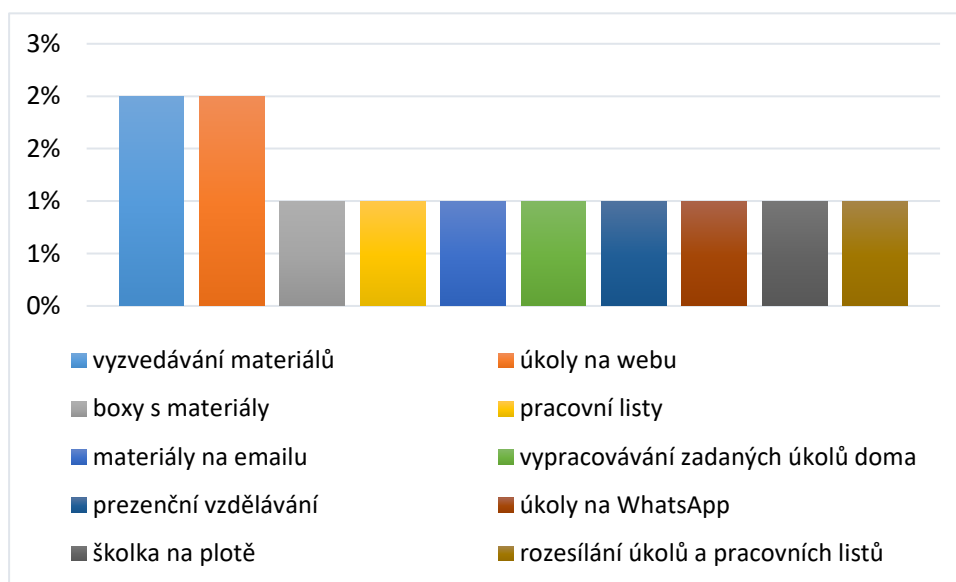
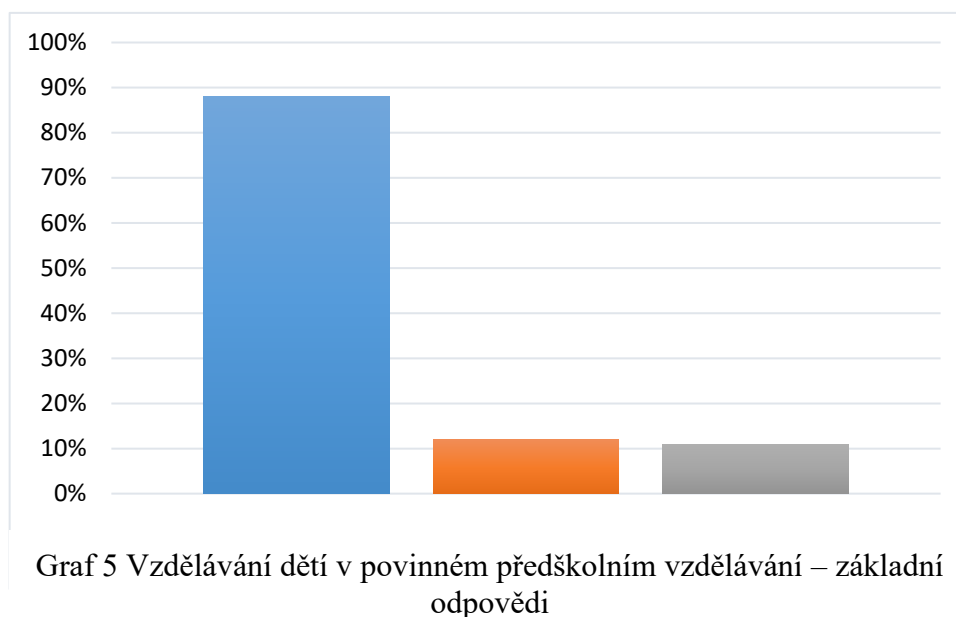

Graf 4 Doba uzavření MŠ

Položka 2: Jak jste ve Vaší mateřské škole řešili vzdělávání dětí v povinném předškolním vzdělávání, když byla mateřská škola uzavřena?

Dle nařízení vlády České republiky měly MŠ povinnost zajistit vzdělávání dětem v povinném předškolním vzdělávání. MŠ se dle našeho výzkumu nejvíce uchylovaly k distančnímu vzdělávání (73 respondentů - 88 %). V 8 případech (11 %) se pak školy snažily o individualizované vzdělávání. Zbytek respondentů (12 respondentů - 12 %) uvedlo v dotazníku možnost jiné.

Pod touto odpovědí se pak nejčastěji objevovaly tyto: rodiče si vyzvedávali pracovní materiály či byly úkoly pro děti vyvěšeny na webových stránkách školy. V obou případech byly tyto možnosti zmíněny ve 2 dotaznících (2 %). Ostatní odpovědi byly zmíněny po 1 (1 %). Jednalo se o tyto možnosti: boxy s materiály, pracovní listy, posílání materiálů přes e-mail, vypracovávání zadaných úkolů dětmi doma, prezenční výuka (MŠ nebyla uzavřena vůbec), úkoly na WhatsAppu, školka na plotě, rozesílání úkolů a pracovních listů.

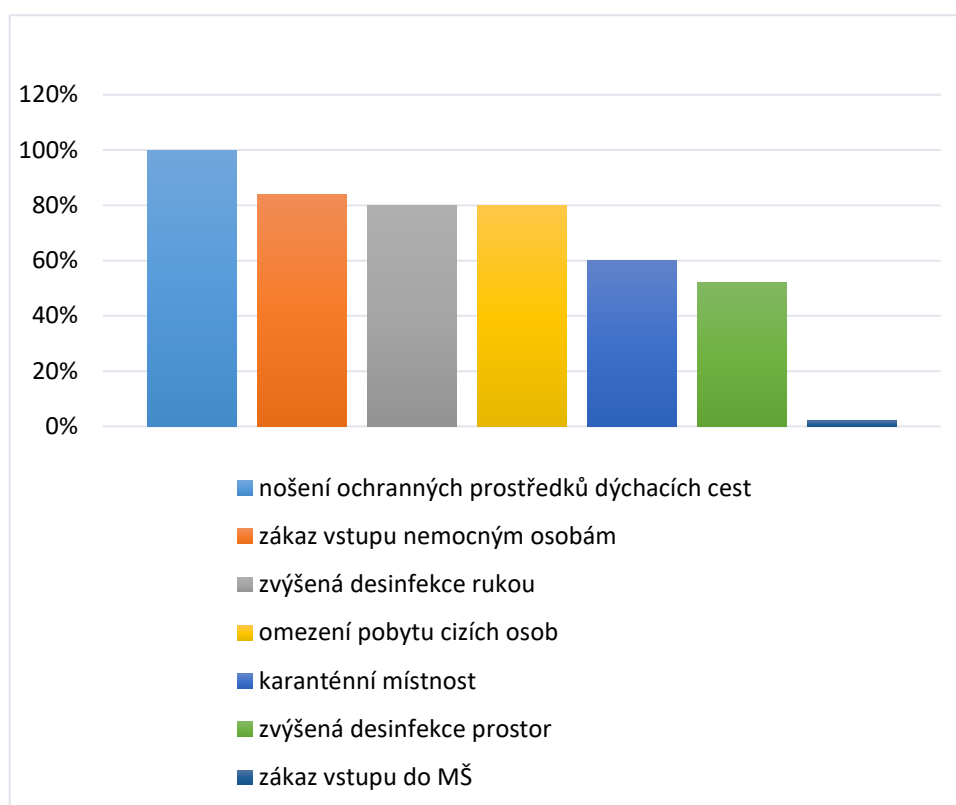

Položka 3: Která z epidemiologických opatření nařízených vládou museli ve Vaší mateřské škole dodržovat rodiče?

V této položce jsme zjišťovali, která z epidemiologických opatření byla v MŠ nejvíce dodržována ze strany rodičů. Již ze samotné povahy položky bylo respondentům umožněno více možností výběru.

Nevíce dodržovaným opatřením ze strany rodičů bylo nošení ochranných prostředků dýchacích cest (100 %). Druhým nejvíce dodržovaným opatřením byl zákaz vstupu nemocným osobám (70 respondentů – 84 %). Následovala zvýšená dezinfekce rukou

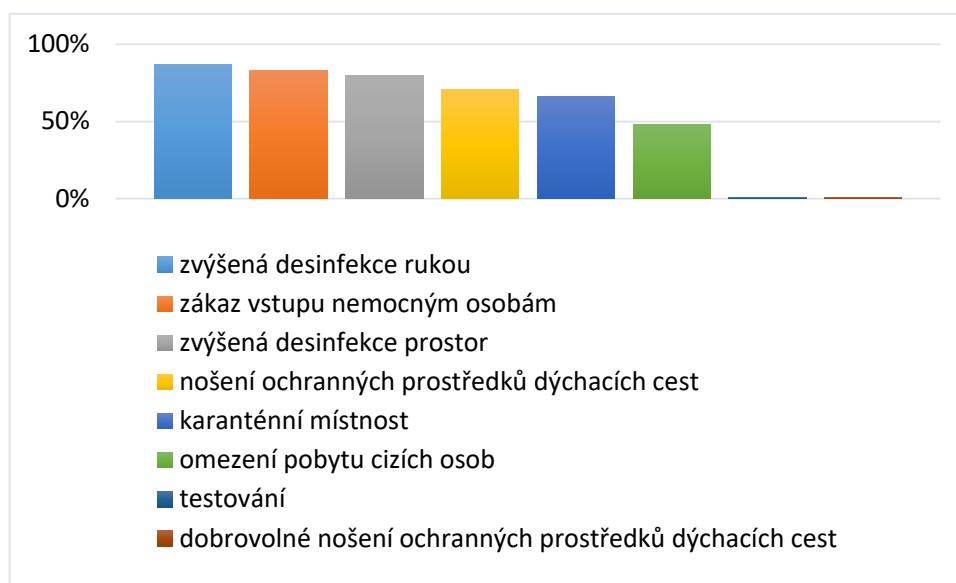
a omezení pohybu cizích osob, kdy tyto varianty vybralo 66 respondentů (80 %). Nejmenším počtem respondentů pak byla vybrána tato opatření: karanténa pro dítě/ zaměstnance vykazující známky infekčního onemocnění (60 %), zvýšená dezinfekce prostor (52 %) a zákaz vstupu do MŠ (2% respondentů – 1 z respondentů uvedl tuto informaci do položky „jiné“, druhý pak do závěrečné části dotazníku).

Graf 7 Dodržovaná epidemiologická opatření – rodiče

Položka 4: Která z epidemiologických opatření nařízených vládou museli ve Vaší mateřské škole dodržovat učitelé?

Na rozdíl od rodičů museli učitelé MŠ nejvíce dodržovat zvýšenou dezinfekci rukou (87 %), zákaz vstupu nemocným osobám (83 %) a zvýšenou dezinfekci prostor (80 %). Nosit ochranné prostředky dýchacích cest muselo 59 respondentů (71 %), přičemž v jednom případě (1 %) se jednalo o nošení dobrovolné. Následovala tato opatření: karanténa pro dítě/ zaměstnance vykazující známky infekčního onemocnění (55 respondentů – 66 %), omezení pobytu cizích osob (40 respondentů – 48 %). Nejméně dodržovaným opatřením pak bylo testování, které se objevilo v odpovědi „jiné“ v 1 dotazníku (1 %).

Graf 8 Dodržovaná epidemiologická opatření – učitelé

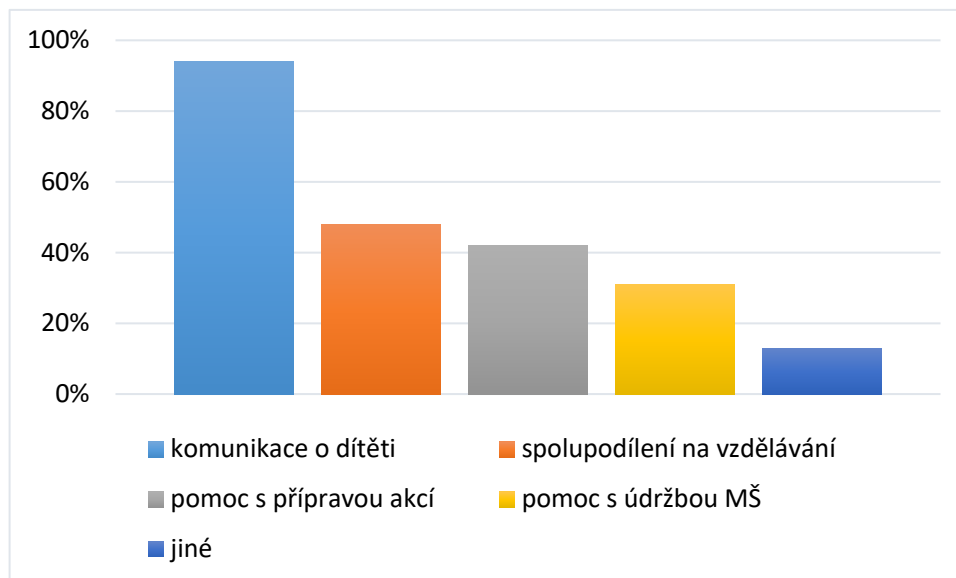
Položka 5: Spolupracuje Vaše mateřská škola s rodiči dětí, které Vaši mateřskou školu navštěvují?

Na tuto položku dotazníku odpovědělo celkem 82 respondentů (99 %), že spolupracuje s rodiči. Zbylé 1 % respondentů uvedlo na tuto položku zápornou odpověď.

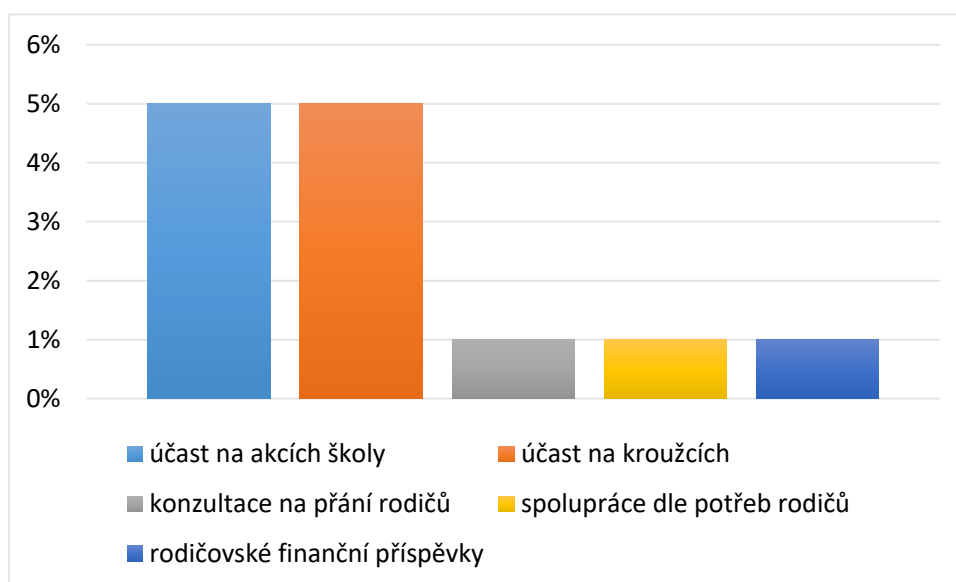
Položka 6: Jaké formy a možnosti spolupráce s rodiči ve Vaší mateřské škole uplatňujete?

Tato položka byla v závislosti na předchozí dobrovolná. Zároveň mohli respondenti zvolit více možností odpovědí. V základním rozdělení položek byla nejvíce volenou komunikace ohledně pokroků a potřeb dítěte (78 respondentů – 94 %). Následovalo spolupodílení se na vzdělávání dětí (48 %), pomoc s přípravou akcí (42 %) a pomoc s údržbou MŠ a přilehlých částí (31 %). Opověď „jiné“ byla zvolena v 11 případech (13 %).

Mezi možnostmi, které byly uváděny v odpovědi „jiné“, byly tyto: společné akce rodičů a dětí (5 %), účast na kroužcích (5 %) a dále všechny po 1 odpovědi (1 %) – konzultace na přání rodičů, spolupráce dle potřeb rodičů a finanční příspěvky na akce školy.

Graf 9 Formy spolupráce školy a rodiny – základní odpovědi

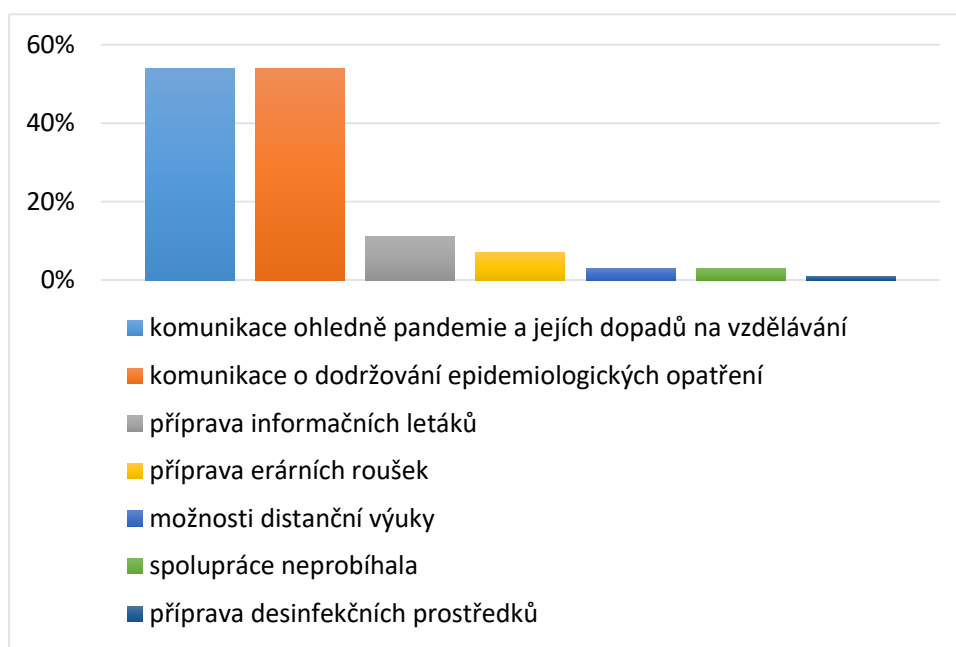
Graf 10 Formy spolupráce školy a rodiny – rozdělení odpovědi „jiné“

Položka 7: Lišila se spolupráce s rodiči v době pandemie od spolupráce běžné?

Na položku dotazníku opět odpovídali všichni respondenti, ale z důvodu nedodržení uvedených instrukcí muselo být z této a následující položky celkem 9 respondentů vyřazeno. Plnohodnotně tedy odpovídalo 74 respondentů, z jichž 21 (28 %) uvedlo, že spolupráce v době Covid-19 se od běžné spolupráce nelišila. Zbýlých 72 % respondentů pak změnu ve formách spolupráce zaznamenalo.

Položka 8: Co bylo předmětem spolupráce s rodiči v době pandemie?

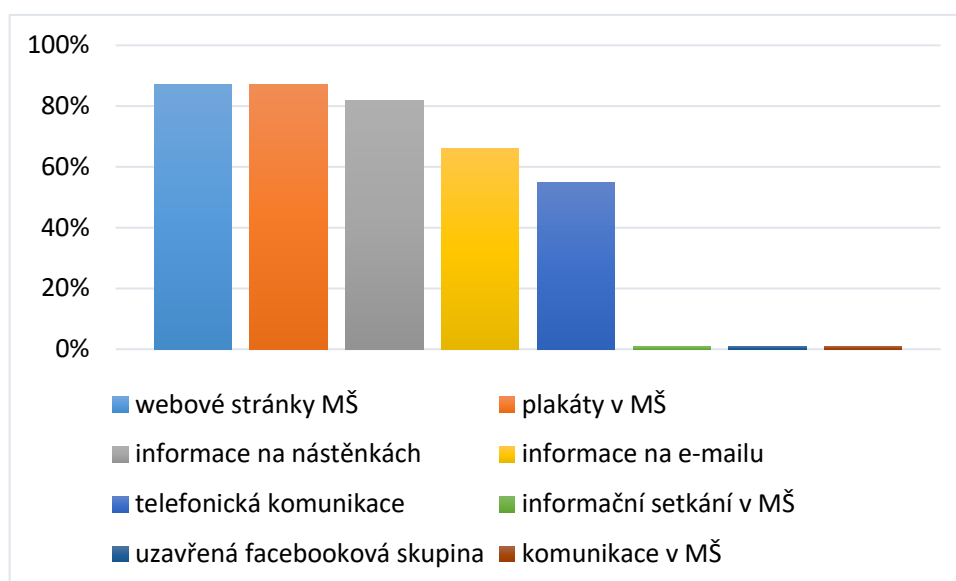
Stejně jako u položky 6 byly nejvíce frekventované odpovědi týkající se komunikace. Komunikace ohledně pandemie a jejího dopadu na vzdělávání dětí zvolilo v dotazníku celkem 40 respondentů (54 %), stejný počet respondentů poté zvolil komunikaci o dodržování epidemiologických opatření. Rodiče se v době pandemie také podíleli přípravě informačních letáků (11 %) a přípravě erárních roušek (7 %). Nejméně poté probíhala spolupráce ohledně možností distančního vzdělávání (2 respondenti – 3 %), stejný počet respondentů pak uvedl, že v době pandemie spolupráce s rodiči neprobíhala – učitelé se s rodiči neselekávali.

Graf 11 Předmět spolupráce s rodiči v době pandemie

Položka 9: Jakým způsobem se rodiče dozvěděli o povinnosti dodržovat výše uvedená epidemiologická opatření ve Vaší mateřské škole?

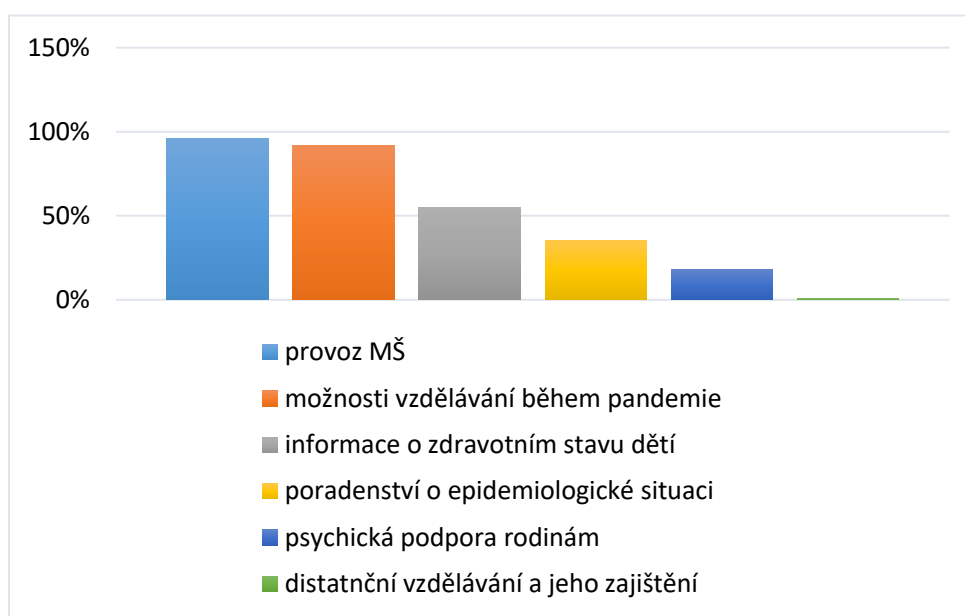
Do vyhodnocování této položky bylo již opět zařazeno všech 83 respondentů. Nejvíce využívaným způsobem, jak upozornit rodiče na povinnost dodržování epidemiologických opatření, bylo vyvěšování plakátů v prostorách MŠ a umístění informací na webové stránky školy. Tyto možnosti zvolilo v každé 72 respondentů (87 %). Méně se poté využívalo zveřejňování informací na nástěnkách v MŠ (82 %) a posílání informací přes e-mail (66 %). K upozornění rodičů se využívala také telefonická komunikace (46 respondentů – 55 %). Po jednom respondentu pak byly voleny tyto možnosti: informační setkání v MŠ, uzavřená facebooková skupina a komunikace v MŠ.

Graf 12 Způsob informování rodičů o povinnosti dodržovat epidemiologická opatření

Položka 10: Co bylo předmětem komunikace s rodiči v době pandemie (březen 2020–březen 2022)?

Komunikace s rodiči se v době pandemie zaměřovala zejména na provoz MŠ (80 respondentů – 96 %) a možnosti vzdělávání dětí v době uzavření MŠ (92 %). Dále učitelé s rodiči komunikovali o zdravotním stavu dětí (55 %), radili rodičům ohledně epidemiologické situace (35 %) nebo rodinám poskytovali psychickou podporu (18 %). Jeden z respondentů (1 %) pak uvedl komunikaci o distančním vzdělávání.

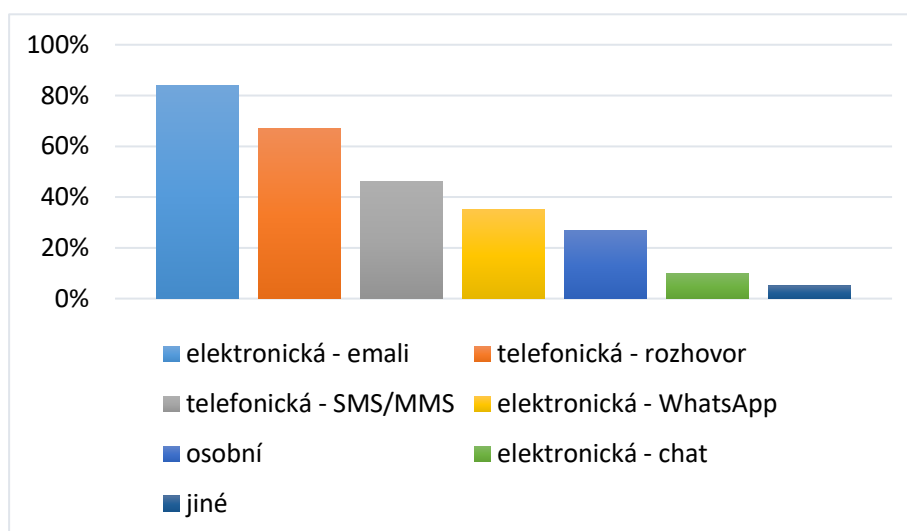
Graf 13 Předmět komunikace školy a rodiny v době pandemie

Položka 11: Jakou formou tato komunikace probíhala?

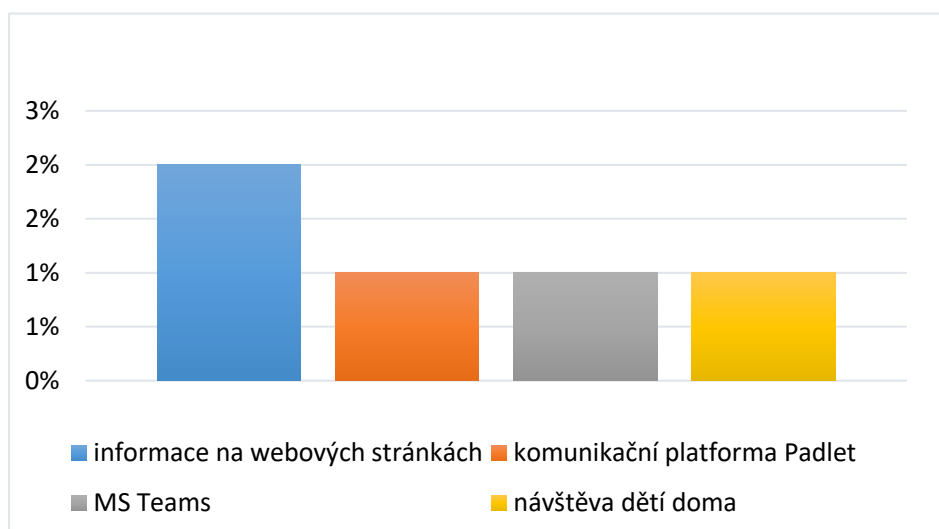
V této položce jsme zjišťovali, jaké komunikační kanály či možnosti učitelé využívali při komunikaci s rodiči v době pandemie.

Nejvíce využívanou formou komunikace byla elektronická e-mailová (84 %). Dále učitelé využívaly tyto: telefonická – rozhovor (67 %), telefonická – SMS/ MMS (46 %), elektronická – WhatsApp (35 %), osobní (27 %) a elektronická – chat (10 %).

Odpověď „jiné“ byla obsažena v 5 dotaznících (5 %). Zde se objevovala komunikace na webových stránkách (2 %), využití komunikační platformy Padlet (1 %) a MS Teams (1 %). Poslední možností byly návštěvy u dětí doma (1 %).

Graf 14 Formy komunikace v době pandemie – základní odpovědi

Graf 15 Formy komunikace v době pandemie – rozdělení odpovědi „jiné“

Položka 12: Jak rodiče přistupovali k dodržování epidemiologických opatření?

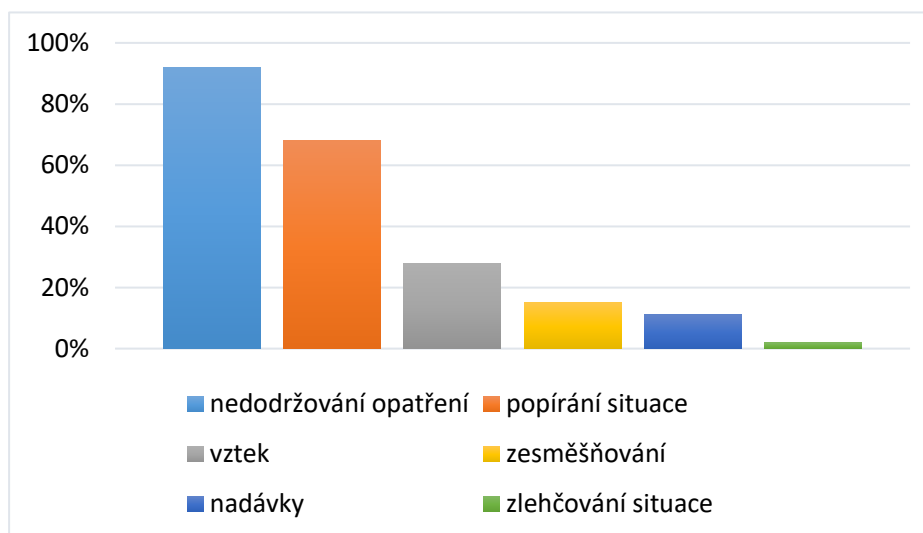
Tato položka dotazníku je poslední povinně vyplňovanou položkou. Na základě předvýzkumu jsme další položky zvolili jako nepovinné, aby nebyli respondenti nuceni odpovídat nepravdivě.

Z důvodu nedodržení uvedených instrukcí musel být u této položky z celkového počtu 83 respondentů 1 respondent vyřazen.

V případě 35 % respondentů v MŠ epidemiologická opatření všichni rodiče přijímali a dodržovali. Opačná situace nebyla uvedena u žádného respondenta. Situaci, kdy někteří rodiče opatření dodržovali a přijímali a někteří nikoli, uvedlo celkem 53 respondentů (65 %). Z tohoto počtu budeme nadále vycházet při vyhodnocování položek 13, 14, 15, 16, 17 a 18.

Položka 13: Jak se projevovali rodiče, kteří odmítali epidemiologická opatření?

Nejčastějším projevem odmítání se ukázalo nedodržování opatření (49 respondentů – 92 %). Větší část respondentů poté uvedla, že rodiče odmítající epidemiologická opatření tak činili z důvodu popírání situace (68 %). Následoval vztek (28 %), zesměšňování (15 %) a nadávky (11 %). Jeden respondent (2 %) uvedl také zlehčování situace.

Graf 16 Projevy rodičů odmítajících a nedodržujících epidemiologická opatření

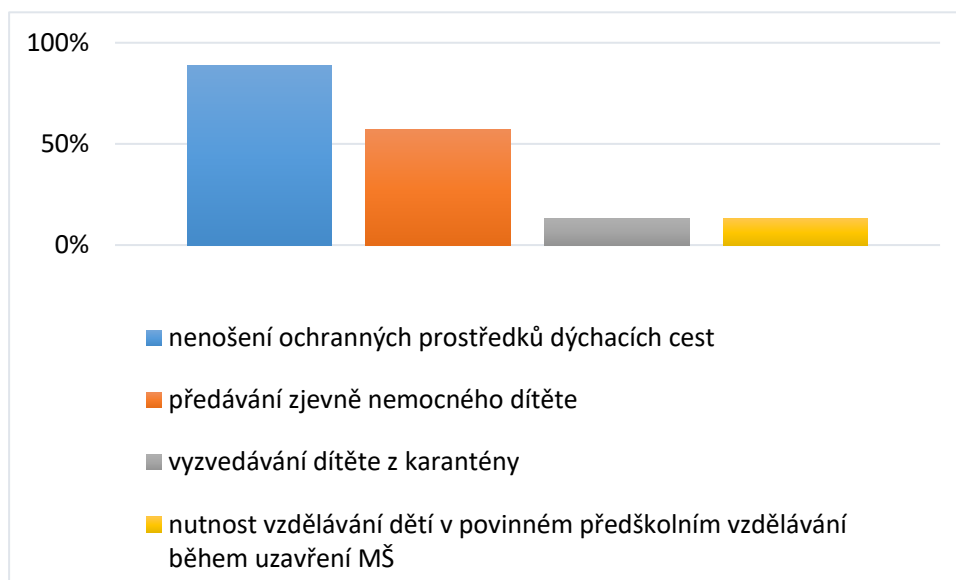
Položka 14: Označil/a byste rodiče odmítajícího a nedodržujícího epidemiologická opatření jako rodiče problémového?

V této položce jsme zjišťovali, zda by učitelé označili rodiče, který nedodržoval a odmítal epidemiologická opatření za rodiče problémového.

Jako problémového by takového rodiče označilo celkem 14 respondentů (26 %). Dalších 12 respondentů (23 %) se neumí v této otázce rozhodnout (neví) a posledních 51 % respondentů by takového rodiče za problémového neoznačilo.

Položka 15: Ve kterých případech docházelo s rodiči k největším konfliktům?

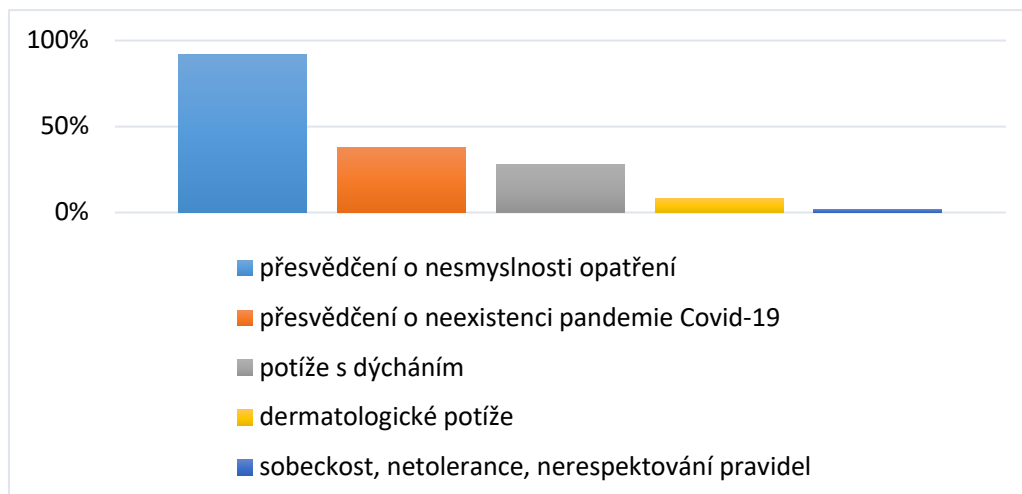
Mezi nejčastěji uváděnými konflikty s rodiči v době pandemie uvádějí respondenti nenošení ochranných prostředků dýchacích cest (89 %) a předávání zjevně nemocného dítěte do MŠ (57 %). Dále jsou ve shodném počtu (7 respondentů) uváděny: nutnost vzdělávání dětí v povinném předškolním vzdělávání během uzavření MŠ a nutnost vyzvednout dítě umístěné během dne do karantény.

Graf 17 Nejvíce konfliktní situace s rodiči během pandemie

Položka 16: Jaké jsou podle Vás důvody odmítání epidemiologických opatření ze strany rodičů?

Rodiče dle respondentů odmítali opatření nejčastěji z přesvědčení o nesmyslnosti opatření (72 %), dále 38 % respondentů uvedlo přesvědčení o neexistenci pandemie Covid-19 a 28 % respondentů pak potíže s dýcháním. Nejméně častým důvodem k nedodržování opatření jsou pak dermatologické potíže (4 respondenti – 8 %) a v jednom případě sobeckost, netolerance a nerespektování pravidel.

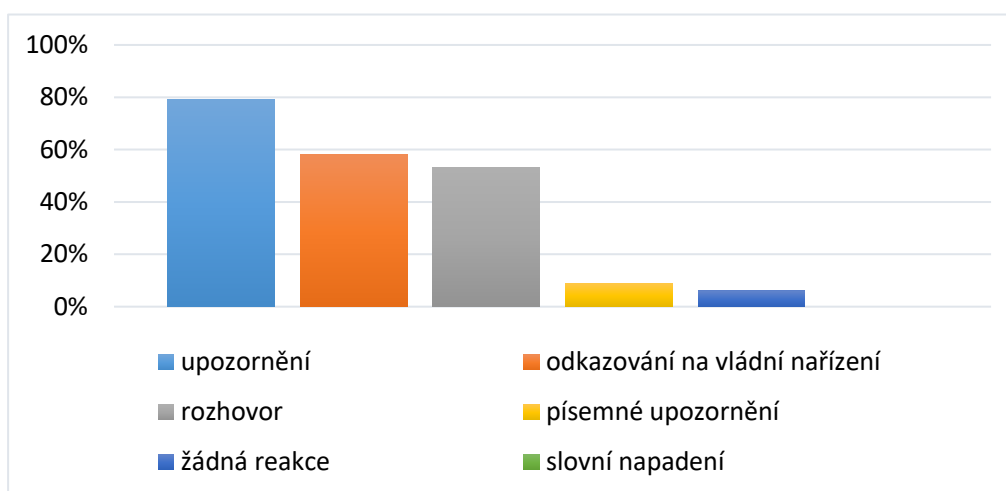

Graf 18 Důvody odmítání opatření ze strany rodičů

Položka 17: Jakým způsobem jste reagoval/a, když rodič odmítal a nedodržel epidemiologická opatření?

Tato položka zjišťuje, jak učitelé řešili odmítání a nedodržování opatření ze strany rodičů.

Nejvíce využívanými bylo upozornění na nutnost opatření dodržovat (42 respondentů – 79 %) a následně odkazování na vládní nařízení (58 %). Dále učitelé využívali rozhovor s rodiči (53 %). Nejméně bylo využíváno písemné upozornění rodičů (9 %) a v žádném dotazníku se neobjevila možnost slovního napadení rodiče. Ve 3 případech pak učitelé na odmítání a nedodržování opatření nereagovali.

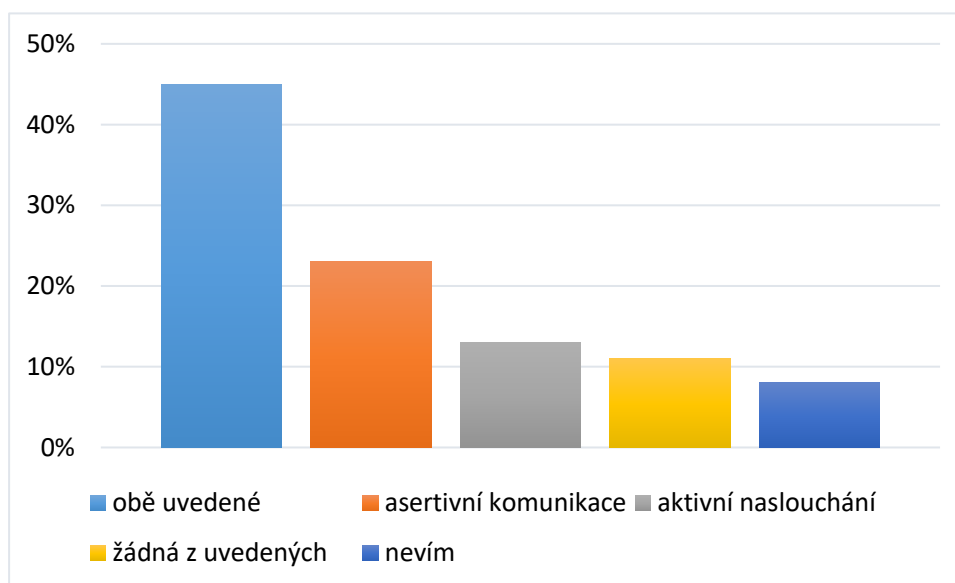
Graf 19 Reakce učitelů na rodiče nedodržující a odmítající opatření

Položka 18: Využíval/a jste při interakci s rodičem odmítajícím a nedodržujícím epidemiologická opatření některou z následujících komunikačních technik/ zásad?

V této položce jsme zjišťovali, zda učitelé v praxi využívají některé z komunikačních technik/ zásad – konkrétně asertivní komunikaci a aktivní naslouchání.

Při vyhodnocování této a následujících položek jsme zjistili, že učitelé znají uvedené komunikační techniky velmi zběžně – nedokáží správně zařadit a určit, které z těchto technik využívají. V 8 případech totiž respondenti uvedli chybné odpovědi – na položku 18 odpověděli zvolením asertivní komunikace či aktivního naslouchání a v následujících položkách odpovídali i na ty, které měly z důvodu předchozí volby vynechat.

Asertivní komunikaci využívalo při komunikaci s rodiči celkem 12 respondentů (23 %), aktivní naslouchání pak 7 respondentů. Ve 24 případech využívali respondenti obě z uvedených technik. Uvedené komunikační techniky nevyužívalo celkem 11 % respondentů a 8 % respondentů nevědělo, zda tyto komunikační techniky využívalo.

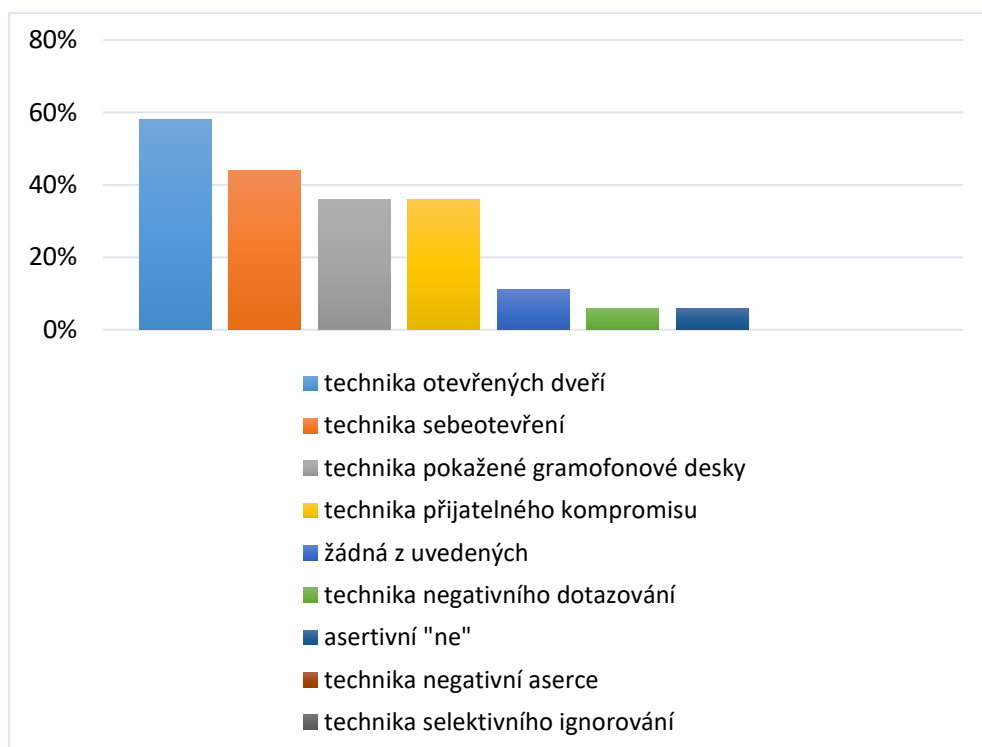

Graf 20 Využívání komunikačních technik při komunikaci s odmítajícími a nedodržujícími rodiči

Položka 19: Při komunikaci jsem využíval/a tyto techniky asertivní komunikace.

Při vyhodnocování této položky dotazníku pracujeme se základním počtem respondentů 36 – toto číslo se odvíjí od předchozí položky, kdy celkem 36 respondentů zvolilo možnost obě z uvedených technik či možnost asertivní komunikaci.

Nejvíce uváděnou technikou asertivní komunikace je technika otevřených dveří, kdy tuto možnost zvolilo 21 respondentů (58 %). Následuje technika sebeotevření (44 %), technika pokažené gramofonové desky a technika přijatelného kompromisu (obě po 36 %). Nejméně využívanými jsou tyto techniky: technika negativního dotazování (2 respondenti – 6 %) a asertivní „ne“ (6 %). Technika negativní aserce a technika selektivního ignorování pak mezi respondenty nebyly vůbec využívány. Ve 4 případech respondenti vyhodnotili, že nevyužívali žádnou z uvedených technik asertivní komunikace.

Graf 21 Využívané techniky asertivní komunikace

Položka 20: Při komunikaci jsem využíval/a tyto techniky aktivního naslouchání.

V této položce pracujeme se základním počtem 31 respondentů – jedná se o ty respondenty, kteří v položce 18 zvolili využívání obou uvedených komunikačních technik či samostatnou možnost aktivního naslouchání.

Shodný počet respondentů (18) uvedl, že využívali signalizaci vlastní pozornosti a prověření správného pochopení za pomoci opakování. Respondentů, kteří využili možnost vyjádřit vlastní pocity slovně, bylo celkem 19 %. Další 2 respondenti (6 %) pak uvedli, že nevyužívali žádnou z uvedených technik aktivního naslouchání.

Graf 22 Využívané techniky aktivního naslouchání

5.3 Závěrečná část dotazníku

Jeden z respondentů využil na konci dotazníku možnost nečíslované závěrečné položky, do které uvedl své postřehy ohledně situace v MŠ během pandemie Covid-19.

S jednou z připomínek jsme pracovali již při vyhodnocování položky 3, kdy respondent uvedl, že v době největšího rozmachu pandemie byl zaveden zákaz vstupu rodičům do prostor školy.

Dále bylo v této souvislosti uvedeno, že kromě zákazu vstupu byla i zkrácena doba provozu MŠ.

Respondent se také zaměřil na vládní nařízení, kdy jako poklesek označil situaci, ve které nebyla povinnost testovat děti po druhé vlně koronaviru.

5.4 Vzájemná porovnání vybraných položek

Protože se v tomto výzkumu zabýváme uplatňováním epidemiologických opatření při Covid-19 v MŠ, podíváme se zde podrobněji na námi získané statistiky. V těchto statistikách jde o 2 vybrané položky demografické a 2 položky odborné – konkrétně tyto: velikost obce a kraj, kde se MŠ nachází; míra dodržování epidemiologických opatření rodiči a délka uzavření MŠ. Tyto 4 položky jsme vzájemně nakombinovali a zpracovali do 4 kontingenčních tabulek.

Dále se zde také podíváme na to, jak probíhá běžná spolupráce MŠ a rodiny a jak se tato spolupráce lišila v době Covid-19.

Velikost obce, kde se nachází MŠ a míra dodržování epidemiologických opatření ze strany rodičů

Tabulka 1 Míra dodržování opatření v závislosti na velikosti obce

	všichni dodržovali	někteří dodržovali + někteří nedodržovali	celkem Σ
malá obec	8 (10 %)	9 (11 %)	17
městys	9 (11 %)	16 (20 %)	25
malé město	1 (1 %)	9 (11 %)	10
velké město	6 (7 %)	12 (15 %)	18
statutární město	4 (5 %)	7 (9 %)	11
celkem Σ	28	53	81

Tato kontingenční tabulka se zabývá tím, zda velikost obce, kde se nachází MŠ, ovlivňuje fakt, že rodiče dodržují či nedodržují epidemiologická opatření.

Z dat získaných grafickým zpracováním položky 12 jsme zjistili, že v žádné z MŠ, ve který pracovali respondenti našeho výzkumu, nedocházelo k situaci, že by všichni rodiče epidemiologická opatření odmítali a nedodržovali. Proto jsme v kontingenční tabulce vycházeli pouze ze dvou zjištěných odpovědí.

Z tabulky vyplývá, že v malých obcích se míra dodržování či nedodržování zásadně neliší. Z těchto obcí odpovídalo na dotazník celkem 17 respondentů, přičemž 8 (10 %) z nich uvedlo, že všichni rodiče opatření přijímali a dodržovali a pouze o jednoho respondenta více (9 respondentů) pak zvolilo možnost, že někteří z rodičů opatření nedodržovali. Co se týče obcí od 500 do 3 000 obyvatel (městys), zde na dotazník odpovídalo nejvíce respondentů (25). Rozdíl zvolených odpovědí je zde sedminásobně vyšší než u předchozích malých obcí. Respondenti z těchto obcí vedou jak v celkovém počtu dodržujících rodičů (11 %), tak i rodičů nedodržujících (20 %). Také v malých městech je viditelný velký rozdíl, přičemž ten činí 8 respondentů. Ve velkých městech je poté rozdíl 2krát větší. Statutární města jsou poté na podobné úrovni dodržování či nedodržování opatření jako malé obce – rozdíl zde činí 3 respondenti. Z dat je také zřejmé, že rodiče nejvíce náchylní k nedodržování

epidemiologických opatření jsou z městysů a z velkých měst. Naopak nejméně náchylní k nedodržování opatření jsou rodiče z měst statutárních.

Doba uzavření MŠ a kraj, ve kterém se MŠ nachází

Tabulka 2 Doba uzavření MŠ v závislosti na kraji, kde se MŠ nachází

	-1 měsíc	1-5 měsíců	6-11 měsíců	celkem Σ
Praha	0	4 (5 %)	1 (1 %)	5
Středočeský kraj	0	9 (12 %)	0	9
Jihočeský kraj	0	6 (7 %)	0	6
Plzeňský kraj	0	2 (2 %)	2 (2 %)	4
Karlovarský kraj	1 (1 %)	2 (2 %)	1 (1 %)	4
Ústecký kraj	2 (2 %)	9 (12 %)	0	11
Liberecký kraj	0	4 (5 %)	0	4
Královéhradecký kraj	1 (1 %)	3 (4 %)	1 (1 %)	5
Pardubický kraj	3 (4 %)	7 (9 %)	0	10
Kraj Vysočina	0	2 (2 %)	1 (1 %)	3
Jihomoravský kraj	0	2 (2 %)	1 (1 %)	3
Olomoucký kraj	0	7 (9 %)	0	7
Moravskoslezský kraj	1 (1 %)	4 (5 %)	1 (1 %)	6
Zlínský kraj	1 (1 %)	4 (5 %)	1 (1 %)	6
celkem Σ	9	65	9	83

Celkem v 8 krajích České republiky se dle našeho výzkumu nenacházely MŠ, které byly v době pandemie uzavřeny na dobu kratší než 1 měsíc. Naopak v 6 krajích nebyly MŠ uzavírány na dobu delší než 5 měsíců. Nejvíce volenou dobou uzavření byla tedy doba 1-5 měsíců.

V této době pak byly MŠ uzavírány nejvíce v kraji Středočeském a Ústeckém (oba shodně 12 %). Následoval kraj Olomoucký a Pardubický, kdy tuto možnost v obou krajích zvolilo shodně 7 respondentů. Kraje, které se nejvíce shodovaly v počtu respondentů u doby uzavření 1-5 měsíců, byly tyto: Hlavní město Praha, Liberecký, Moravskoslezský a Zlínský, kdy tuto možnost odpovědi zvolili 4 (5 %) respondenti. Tuto dobu uzavření pak volily v nejmenším počtu 2 respondentů tyto kraje: Jihomoravský, Kraj Vysočina, Karlovarský a Plzeňský.

Krajem, kde uzavření MŠ trvalo nejdelší dobu, byl kraj Plzeňský – tuto možnost odpovědi zvolili 2 respondenti). Naopak krajem, kde byla nejvíce volenou odpovědí odpověď méně než 1 měsíc, je kraj Pardubický.

Spolupráce MŠ a rodiny – běžná vs. v době pandemie Covid-19

Z grafů uvedených v kapitole 5.2 je zřejmé, že spolupráce MŠ a rodiny se nejvíce zaměřuje na komunikaci o dítěti. Také během pandemie Covid-19 se spolupráce školy a rodiny soustředila převážně na komunikaci, ale předmět této komunikace byl odlišný. Komunikace se zde týkala především samotné pandemie – ať už se jednalo o její dopady, o dodržování epidemiologických opatření či o možnosti distanční výuky.

Z grafů je dále patrné, že běžná spolupráce školy a rodiny se neomezuje pouze na komunikaci, ale rodiče se také zapojují do života MŠ. Mezi nejčastější formu spolupráce patří zapojování rodičů do vzdělávání dětí, pomoc s přípravou akcí či údržba kolem školy. Kromě toho se rodiče účastní různých kroužků nebo akcí pořádaných MŠ. V době pandemie však bylo primární dodržování epidemiologických opatření, a proto se i spolupráce MŠ a rodiny této situaci podřídila. Rodiče pomáhali připravovat informační letáky o opatřeních, připravovali erární roušky či dezinfekční prostředky. V některých případech dokonce spolupráce vůbec neprobíhala.

Je zřejmé, že spolupráce v jakékoli době se soustředí zejména na komunikaci a následně další formy spolupráce jsou poté závislé na typu situace, která je zrovna ve společnosti aktuální.

6 DISKUSE A ZÁVĚRY VÝZKUMU

V následující kapitole budeme porovnávat výsledky našeho výzkumu s jinými výzkumy, které se zabývaly podobnými tématy, která jsou v této práci řešena. Jde především o komunikaci mezi MŠ a rodinou během pandemie a učiteli využívané komunikační techniky v případě komunikace s rodiči, kteří nedodržovali epidemiologická opatření. Dále budeme porovnávat některá zjištěná data s teoretickými východisky této práce. Půjde zejména o oblast problémového rodiče, kdy se budeme snažit zjistit, zda se projevy problémového rodiče v praxi shodují s jeho popisem v odborné literatuře.

Dále zde uvedeme závěry celého výzkumu, kdy budeme odpovídat na hlavní a dílčí výzkumné cíle. Nejprve se zaměříme na dílčí výzkumné cíle, protože díky nim poté budeme schopni odpovědět na hlavní výzkumný cíl.

6.1 Diskuse

V práci se zaměřujeme na uplatňování epidemiologických opatření při Covid-19 v MŠ. Na základě stanovených dílčích výzkumných otázek se v následující diskusi zaměříme na porovnání mezi námi získanými výsledky a výsledky jiných výzkumných šetření, které se zabývaly podobnou problematikou. Pro lepší uchopení výzkumných cílů jsme si stanovili oblasti každého dílčího cíle a tyto oblasti budou předmětem naší diskuse.

Formy komunikace mezi MŠ a rodinou v době Covid-19

Z dat, která jsme v našem výzkumu nashromáždili, je patrné, že učitelé MŠ pro komunikaci s rodiči v době pandemie nejvíce využívali e-maily a následně telefonickou formu komunikace. Následovaly tyto: elektronická WhatsApp, osobní, chat, informace na webových stránkách, využívání komunikačních platforem a v 1 případě poté návštěva u dětí doma.

Tato získaná data porovnááme s výzkumem Monitz (2021), která se zaměřila na komunikační strategie informování rodičů v MŠ během Covid-19. Z jejího výzkumu je patrné, že nejvíce využívaným způsobem komunikace je e-mail. Toto zjištění se shoduje i s naším zjištěním. Dále mezi nejvíce využívané formy komunikace řadí tyto: virtuální schůzky, webové stránky a chat. V našem výzkumu však byly tyto formy komunikace využívány v malé či téměř nulové míře. Další zjištění, ve kterém se náš výzkum rozchází s výzkumem Monitz, je míra využívání telefonické komunikace. Našimi respondenty byla tato forma komunikace řazena mezi nejvyužívanější, zatímco ve výzkumu Monitz byla tato

forma komunikace mezi MŠ a rodinou využívána pouze v naléhavých případech. Mezi oběma výzkumy existuje ještě jedna odlišnost – v našem výzkumu se objevuje také komunikace osobní (a to jako samostatná jednotka či formou návštěv u dětí doma), ale ve výzkumu Monitz se tato forma komunikace v době pandemie nevyskytuje vůbec.

Náplň komunikace MŠ a rodiny během Covid-19

Námi získaná data v této oblasti zde porovnáváme opět s výzkumem Monitz (2021) a navíc s výzkumem Nissim, Ido, Sanduka, Shmerling a Ariel (2022).

Nejprve se zaměříme na výzkum Monitz (2021), ve kterém se uvádí, že komunikace se nejvíce týkala informací o samotné pandemii Covid-19 a o škole. Méně často se poté vyskytovaly informace ohledně distančního vzdělávání. V našem výzkumu se zjistilo, že nejčastějším předmětem komunikace mezi MŠ a rodinou byl provoz MŠ a možnosti vzdělávání dětí v době uzavření školy. Informace o pandemii se v našem výzkumu objevovaly ve formě poradenství ohledně epidemiologické situace a samotné distanční vzdělávání se objevilo pouze v jediném případě.

Co se týče výzkumu Nissim et al. (2022), zde se uvádí, že důležitým rozměrem při komunikaci s rodiči během pandemie byla emocionální podpora rodičů. I v našem výzkumu se v 18 % objevuje tato náplň komunikace, a proto docházíme k závěru, že psychická podpora rodičů a rodin byla v době pandemie jednou z důležitých složek komunikace mezi školou a rodinou.

Existence problémového rodiče při pandemii

Cílem naší práce je zodpovědět, jak učitelé řešili odmítání epidemiologických opatření ze strany rodičů. Z tohoto důvodu jsme se při sestavování dotazníku zaměřili také na to, zda by učitelé MŠ označili rodiče nedodržujícího a odmítajícího epidemiologická opatření jako rodiče problémového. Z našich zjištění vyplývá, že nikoli. Celkem 26 % respondentů by však takového rodiče jako problémového označili. A protože se od tohoto tvrzení odrážíme právě při vyhodnocování učitelova řešení odmítání opatření, uvedeme na tomto místě srovnání projevů problémového rodiče v Covid-19 a projevů problémového rodiče dle literatury.

Průcha (2009) uvádí, že jedním z typů problémového rodiče je rodič, který je nedůvěřivý. Toto tvrzení se shoduje s našim výzkumem, kdy učitelé uvádí jako projevy odmítání opatření

(v našem chápání projevy problémového rodiče) popírání situace a její zlehčování. Dále se v našem výzkumu objevuje rodičovské přesvědčení o nesmyslnosti opatření.

Lažová (2013) pak pod problémovým rodičem vidí takového rodiče, který je agresivní či posílá zjevně nemocné dítě do školy. I s tímto vymezením problémového rodiče se v našem výzkumu ztotožňujeme. Výsledky ukázaly, že 28 % respondentů se setkalo při pandemii Covid-19 se vzteklým rodičem. Dále 57 % respondentů uvedlo, že k největším konfliktům mezi nimi a rodiči docházelo v případě, že rodiče předávali do školy zjevně nemocné dítě.

Je tedy zřejmé, že učitelé, kteří rodiče nedodržujícího a odmítajícího epidemiologická opatření označili jako rodiče problémového, jsou v chápání projevu takového rodiče zajedno s odbornou literaturou.

Využívání komunikačních technik a různých způsobů řešení při komunikaci s nedodržujícím (problémovým) rodičem

Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.4, komunikace s problémovým rodičem je velmi náročná a stresující. Proto jsme se v našem výzkumu zaměřili také na to, zda rodiče při komunikaci s takovým rodičem využívají některé z možných a doporučovaných komunikačních technik.

Z námi získaných dat vyplynulo, že respondenti nejvíce využívali techniky asertivní komunikace. Toto zjištění se neshoduje s výzkumem Bečkové (2019), která uvádí, že učitelé velmi zřídka využívají asertivní komunikaci. Zároveň ale doporučuje, aby tuto techniku učitelé při komunikaci s problémovým rodičem využívali, protože by jim mohla komunikaci usnadnit. Z toho usuzujeme, že respondenti našeho výzkumu zvolili vhodný přístup ke komunikaci s nedodržujícím rodičem. Dále z našeho výzkumu vyplynulo, že učitelé využívali také techniku aktivního naslouchání, kterou ale Bečková (2019) ve svém výzkumu nezmiňuje.

Co se týče různých způsobů řešení odmítání opatření ze strany rodičů, naši respondenti nejčastěji volili upozornění, odkazování na vládní nařízení a rozhovor. Také Bečková (2019) uvádí, že učitelé při komunikaci s problémovým rodičem volí upozornění na problém. Dalšími shodnými způsoby řešení jsou poté písemné upozornění a nereagování. V případě výzkumu Bečkové se poté objevil jeden respondent, který na problémového rodiče reagoval agresivně. V našem výzkumu se tato možnost neobjevila.

6.2 Závěry výzkumu

Před začátkem výzkumu jsme si stanovili 2 dílčí výzkumné otázky, které nám pomohou zodpovědět hlavní výzkumný cíl. Na tomto místě se tedy podíváme na celkové zhodnocení námi prováděného výzkumu.

1. dílčí výzkumný cíl – Zjistit, jak probíhala komunikace o epidemiologických opatřeních mezi učiteli mateřských škola a rodiči.

V rámci stanovených oblastí tohoto dílčího cíle jsme se zaměřili na způsob komunikace mezi MŠ a rodinou v době pandemie. Samotná komunikace probíhala nejrůznějšími formami, přičemž nejčastěji byla učiteli MŠ využívána komunikace elektronická e-mailová. Druhou nejvíce volenou možností pak byla komunikace telefonická. Kromě to, že učitelé při této komunikaci s rodiči řešili provoz školy či možnosti vzdělávání dětí v době uzavření MŠ, řešila se také epidemiologická situace. Díky e-mailové korespondenci a telefonické komunikaci se tak rodiče mohli dozvědět, která epidemiologická opatření musí v dané chvíli pandemie v MŠ dodržovat nebo mohli s učiteli komunikovat o zdravotním stavu svých dětí.

Kromě e-mailové a telefonické formy komunikace měli rodiče možnost zjišťovat informace o platných epidemiologických opatřeních také na webových stránkách školy či v samotných prostorách školy – ať na vylepených plakátech nebo z informací uvedených na nástěnkách.

2. dílčí výzkumný cíl – Zjistit, jak učitelé řešili odmítání epidemiologických opatření ze strany rodičů.

Pokud se učitelům stalo, že rodiče nedodržovali nařízená epidemiologická opatření, nejčastěji volili upozornění na skutečnost, že je nutné tato opatření dodržovat. Zároveň učitelé velmi často odkazovali na vládní nařízení či s rodiči vedli rozhovor.

Zároveň byli tito rodiče 26 % respondentů označeni jako rodiče problémoví. Dle literatury je pro komunikaci s takovými rodiči vhodné využívat techniky asertivní komunikace či aktivního naslouchání. V dotazníku jsme se tudíž ptali, zda učitelé některou z těchto technik využívali. Ze získaných odpovědí je patrné, že učitelé využívali obě tyto komunikační techniky. Učitelé v rámci technik asertivní komunikace nejčastěji volili techniku otevřených dveří, kdy odmítání opatření řešili vyjádřením pochopení. Dále učitelé velmi často volily vyjádření vlastních pocitů a postojů. Také technika pokažené gramofonové desky byla velmi často využívána – zde učitelé nedodržování opatření řešili neustálým opakováním a připomínáním toho, že je nutné epidemiologická opatření

dodržovat. Co se týče technik aktivního naslouchání, zde učitelé nejvíce využívali signalizaci vlastní pozornosti a shrnutí rodičova sdělení vlastními slovy.

Hlavní výzkumný cíl – Zjistit, jak učitelé mateřských škol uplatňovali v součinnosti s rodiči epidemiologická opatření.

Na základě námi získaných dat jsme zjistili, že rodičům bylo poskytnuto mnoho informací o tom, která epidemiologická opatření je povinné v MŠ dodržovat. Rodiče se zároveň v některých případech sami podíleli na přípravě erárních roušek a dezinfekčních prostředků, které byly nutné k zajištění chodu MŠ na základě vládních nařízení. Mezi MŠ a rodinou taktéž probíhala komunikace o pandemii Covid-19 a o samotných epidemiologických opatřeních.

Školy měly zároveň povinnost zajistit vzdělávání dětí v povinném předškolním vzdělávání v případě, že byla MŠ uzavřena. Nejčastější formou vzdělávání pak bylo distanční vzdělávání, následováno individualizovanou výukou. Mnoho MŠ však hledalo způsoby, jak vzdělávání zajistit jiným než distančním či individualizovaným vzděláváním. Učitelé nejčastěji různou formou distribuovali materiály pro děti (např. posílání přes e-mail/WhatsApp či boxy s materiály) či si rodiče materiály v MŠ osobně vyzvedávali. V jednom případě byli učitelé dokonce kreativní a zřídili tzv. „školku na plotě“.

V případech, že někteří z rodičů epidemiologická opatření nedodržovali, učitelé měli několik možností, jak na to reagovat. Mezi nejvyužívanější způsoby reakce patří upozornění na nutnost dodržovat opatření a odkazování na vládní nařízení. Učitelé také při komunikaci s takovými rodiči využívali doporučené komunikační techniky – asertivní komunikaci a aktivní naslouchání.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Na základě zjištěných dat jsme zjistili několik podnětů pro další praxi v případě, že by v České republice nastala další krizová situace. Dále jsme zjistili určité nedostatky ohledně vzdělání učitelů MŠ v oblasti komunikace s rodiči. V této kapitole se pokusíme navrhnout a doporučit určité kroky či postupy, které by mohly pomoci v obou uvedených případech.

V případě, že by nastala další nečekaná krizová situace, bude potřeba v první řadě zajistit komunikaci mezi MŠ a rodinou. Komunikace mezi těmito aktéry je totiž velmi důležitá – je hlavním středobodem celé jejich vzájemné spolupráce a informovanost o aktuální situaci a dění je velmi často v rámci komunikace zmiňována. Na základě výsledků našeho výzkumu proto doporučujeme zajistit přiměřenou e-mailovou komunikaci, která bude rodičům poskytovat informace o aktuálních opatřeních či o provozu školy. Dále by se učitelé měli v takové situaci zaměřit na informace týkající se vzdělávání dětí.

Kromě poskytnutí informací o možnostech vzdělávání je potřeba mít dopředu připravené různé varianty pro vzdělávání dětí v krizových situacích. Je potřeba mít připravené náhradní materiály či úkoly, které budou moci děti plnit i bez přítomnosti učitelů.

V době krize je také nutné znát aktuální vývoj situace i se orientovat v nařízeních vlády. Těchto oblastí se totiž komunikace mezi školou a rodinou týká nejvíce. Zároveň díky vlastní dobré informovanosti budou moci učitelé poskytnout rodinám také emociální podporu. S tím souvisí i jisté doporučení pro vládní orgány České republiky, kdy dle nám dostupné literatury se vláda v nařízeních zaměřovala převážně na vyšší stupně vzdělávání. Je potřeba, aby i MŠ byla věnována pozornost, protože učitelé se při problémech s rodiči nejčastěji odvolávají právě na vládní opatření.

A co se týče nedostatečného vzdělání učitelů MŠ v oblasti komunikace s rodiči, zjistili jsme, že 18 % učitelů MŠ nezná a neorientuje se v technikách asertivní komunikace a aktivního naslouchání. Dle literatury jsou však tyto techniky pro komunikaci s rodiči klíčové. Doporučujeme tedy, aby se přípravné vzdělávání budoucích učitelů více zaměřilo na tyto techniky a aby tak byli budoucí učitelé více dopodrobna s těmito technikami seznámeni.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se věnovala uplatňování epidemiologických opatření při Covid-19 v mateřských školách.

Záměrem bylo popsat situaci v mateřských školách v době této pandemie, vymezit oblast spolupráce školy a rodiny při Covid-19 a následně shrnout způsoby komunikace mateřské školy s rodinou v kontextu pandemie. V rámci praktické části práce bylo naším cílem zjistit, jak učitelé komunikovali o epidemiologických opatřeních s rodiči a jak řešili případné nedodržování opatření ze strany rodičů. Celkově poté bylo naším záměrem zjistit, jak učitelé uplatňovali epidemiologická opatření při Covid-19 v součinnosti s rodiči.

V rámci celé práce můžeme zdůraznit několik aspektů. Za prvé učitelé se snažili rodiče informovat o aktuálním dění během pandemie a zároveň rodičům poskytli dostatek informací ohledně dodržování epidemiologických opatření. Za druhé rodiče v některých případech pomáhali mateřským školám s přípravou prostředků nutných k zajištění dodržování opatření. Za třetí mateřské školy nejčastěji využívali během pandemie Covid-19 distanční formu vzdělávání, ale některé ze škol dokázaly vymyslet jinou alternativu vzdělávání dětí v době uzavření. Za čtvrté učitelé v případě, že rodiče nedodržovali epidemiologická opatření, nejčastěji využívali upozornění těchto rodičů či je odkazovali na vládní nařízení. Za páté, učitelé mají menší povědomí o komunikačních technikách, které lze využít při problémové komunikaci s rodiči.

Na základě zjištění můžeme také stanovit několik doporučení pro další praxi. Za prvé zajistit dostatečnou komunikaci mezi mateřskou školou a rodinou v době krize a poskytovat rodičům aktuální informace. Za druhé připravit se na možnost další krize formou vytváření alternativních materiálů a úkolů pro děti. Za třetí orientovat se v aktuálním vývoji situace a ve vládních nařízeních. Za čtvrté zvýšit v přípravě budoucích učitelů důraz na komunikační techniky využívané při komunikaci s rodiči.

Krizové situace se v historii lidstva objevovaly a objevovat se budou i nadále. Je proto nutné, abychom byli připraveni na různé varianty krizí a v případě potřeby dokázali flexibilně reagovat. Vzhledem k této skutečnosti je důležité vědět, jaké možnosti mohou být využity, protože díky včasné přípravě se může předejít obrovské nejistotě a zmatkům.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Bates, J., Finlay, J., & O'Connor Bones, U. (2021). "Education cannot cease": the experiences of parents of primary age children (age 4-11) in Northern Ireland during school closures due to COVID-19. *Educational Review*, 1-23. <https://doi.org/10.1080/00131911.2021.1974821>
2. Bečková, R. (2019). *Problémoví rodiče z pohledu učitelů mateřských škol* (Diplomová práce). Hradec Králové.
3. Carrión-Martínez, J. J., Pinel-Martínez, C., Pérez-Esteban, M. D., & Román-Sánchez, I. M. (2021). Family and School Relationship during COVID-19 Pandemic: A Systematic Review. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 18(21). <https://doi.org/10.3390/ijerph182111710>
4. Čapek, R. (2013). *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada.
5. Foffová, J. (2009). Komunikace s rodiči neprospívajících žáků očima učitelů. *Studia Paedagogica*, 14(2), 187-198. Dostupné z <https://journals.phil.muni.cz/studia-paedagogica/article/view/18697/14758>
6. Graham-Clay, S. (2005). Communicating with parents: Strategies for teachers. *The School Community Journal*, 15(1), 117-130. Dostupné z <https://www.adi.org/journal/ss05/Graham-Clay.pdf>
7. Hagenars, M., Stevens, P. A. J., van Avermaet, P., & D'hondt, F. (2022). Exploring teacher-parent relationships in times of Covid-19: teachers' expectations and parental home-schooling strategies in a Flemish context. *Teachers And Teaching*, 1-15. <https://doi.org/10.1080/13540602.2022.2062731>
8. Hamplová, L. (2022). *Mikrobiologie, imunologie, epidemiologie, hygiena pro bakalářské studium a všechny typy zdravotnických škol*. Stanislav Juhaňák – Triton.
9. Heller, V. (2020). *Pandemie: od starověku po současnost: koronavirus přímo ne-zabíjí*. Praha: Petrklíč.
10. Hu, B., Guo, H., & Zhou, P. (Eds.). (2021). Characteristics of SARS-CoV-2 and COVID-19. *Nat Rev Microbiol*, 19, 141-154. <https://doi.org/https://doi.org/10.1038/s41579-020-00459-7>.

11. Keengwe, G., & Onchwari, A. (2022). Assessment of Parent–Teacher Relationships in Early Childhood Education Programs During the COVID-19 Pandemic. *Early Childhood Education Journal*. <https://doi.org/10.1007/s10643-022-01431-1>
12. Keisler, I., Lobotka, A., & Kotulková, L. (2020). *Covid-19: přijatá opatření a náhrada újmy*. Praha: Wolters Kluwer.
13. Kořa, J. (2018). Komunikace v pedagogickém procesu. In R. Jedlička, J. Kořa, & J. Slavík, *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání* (s. 123-133). Praha: Grada.
14. Kořátková, S. (2014). *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. Praha: Grada.
15. Kyriacou, C. (2008). *Klíčové dovednosti učitele: cesty k lepšímu vyučování*. Praha: Portál.
16. Lahnerová, D. (2012). *Asertivita pro manažery: jak využít pozitivní asertivní komunikace k dosažení svých cílů* (2., rozš. vyd). Praha: Grada.
17. Lažová, L. (2013). *Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů*. Praha: Portál.
18. Lee, C., & Wenham, L. (2023). ‘We just have to sail this sea all together until we find a shore’: parents’ accounts of home-educating primary-school children in England during COVID-19. *Education 3-13*, 51(2), 276-291. <https://doi.org/10.1080/03004279.2021.1963803>
19. Li, D., Lin, E. Z., Brault, M. A., Paquette, J., Vermund, S. H., & Godri Pollitt, K. J. (2021). Reopening Schools After a Novel Coronavirus Surge. In N. Rezaei (Ed.), *Coronavirus disease – COVID-19* (pp. 785-813). Cham: Springer.
20. Lindner, U. (2019). *Pozor, rodiče ve školce!: typické konflikty s rodiči a jak s nimi zacházet*. Praha: Portál.
21. Majerčíková, J. (2015). Contentious aspects of close relationships between family and school in early education. *Studia Paedagogica*, 20(1), 29-44. <https://doi.org/10.5817/SP2015-1-3>
22. Majerčíková, J., Horníčková, B., & Lorencová, S. (2020). *Mateřská škola jako "zabalená krabička": Sonda do předškolního vzdělávání v čase první vlny*

- pandemie covid-19. *Pedagogická Orientace*, 30(2), 231-241.
<https://doi.org/https://doi.org/10.5817/PedOr2020-2-231>
23. Mimořádné opatření – nošení ochranných prostředků dýchacích cest, s výjimkami, s účinností od 5.5.2020. (2020a). *Ministerstvo zdravotnictví České republiky*. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/mimoradne-opatreni-noseni-ochrannych-prostredku-dychacich-cest-s-vyjimkami-s-ucinnosti-od-5-5-2020/>
24. Mimořádné opatření – nošení ochranných prostředků dýchacích cest, s výjimkami. (2020b). *Ministerstvo zdravotnictví České republiky*. Dostupné z <https://www.mzcr.cz/mimoradne-opatreni-noseni-ochrannych-prostredku-dychacich-cest-s-vyjimkami-2/>
25. Mimořádné opatření Ministerstva zdravotnictví č. j. MZDR 14600-2021-15-MIN-KAN. (2021). *MŠMT ČR*. Dostupné z <https://www.msmt.cz/file/55626?lang=1>
26. Minaříková, E. (2020). Uzavření škol: jiný příběh se stejným nadpisem? Zkušenosti ze tří zemí. *Pedagogická Orientace*, 30(2), 302-307.
<https://doi.org/10.5817/PedOr2020-2-302>
27. Moniz, M. L. 'ala. (2021). *Effective communication strategies to keep parents of private schools updated during the Covid-19 pandemic* (Diplomová práce). Mānoa.
28. MŠMT, & MZd. (2020). *Provoz škol a školských zařízení ve školním roce 2020/2021 vzhledem ke COVID-19*. Praha. Dostupné z <https://www.msmt.cz/file/53629/>
29. MŠMT. (2021a). *Informace k provozu škol a školských zařízení od 3. května 2021*. Praha. Dostupné z <https://www.msmt.cz/file/55269?highlightWords=INFORMACE+PROVOZU+%C5%A0KOL+%C5%A0KOLSK%C3%9DCH+ZA%C5%98%C3%8DZEN%C3%8D+KV%C4%9ATNA+2021>
30. Murray, E., McFarland-Piazza, L., & Harrison, L. J. (2014). Changing patterns of parent–teacher communication and parent involvement from preschool to school. *Early Child Development And Care*, 185(7), 1031-1052.
<https://doi.org/10.1080/03004430.2014.975223>
31. Nissim, M., Ido, O., Sanduka, Y., Shmerling, C., & Ariel, N. In relation to the relationship: teachers of pupils with multiple disabilities and parents following

- the COVID-19 pandemic. *European Journal Of Special Needs Education*, 1-15.
<https://doi.org/10.1080/08856257.2022.2145685>
32. Olmstead, C. (2013). Using Technology to Increase Parent Involvement in Schools. *Techtrends*, 57(6), 28-37. <https://doi.org/10.1007/s11528-013-0699-0>
33. Palenčárová, J., & Šebesta, K. (2006). *Aktivní naslouchání při vyučování: rozvíjení komunikačních dovedností na 1. stupni ZŠ*. Praha: Portál.
34. Průcha, J. (2002). *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál.
35. Průcha, J. (Ed.). (2009). *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál.
36. Průcha, J., Mareš, J., & Walterová, E. (2003). *Pedagogický slovník* (4., aktualiz. vyd). Praha: Portál.
37. Pulišová, K. (2016). Neklape nám to: učitelé a rodiče žáků prvního stupně základní školy a jejich problémové vztahy. *Studia Paedagogica*, 21(3), 167-182.
<https://doi.org/10.5817/SP2016-3-9>
38. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. (2021b). MŠMT.
39. Rokos, L., & Vančura, M. (2020). Distanční výuka při opatřeních spojených s koronavirovou pandemií – pohled očima učitelů, žáků a jejich rodičů. *Pedagogická Orientace*, 30(2), 122-155.
<https://doi.org/10.5817/PedOr2020-2-122>
40. Salamondra, T. (2021). Effective Communication in Schools. *Bu Journal Of Graduate Studies In Education*, 13(1), 22-26. Dostupné z <https://www.brandonu.ca/master-education/files/2021/10/BU-Journal-of-Graduate-Studies-in-Education-2021-vol-13-issue-1.pdf>
41. Scharlau, C. (2008). *Techniky vedení rozhovoru: zdokonalte své komunikační dovednosti*. Praha: Grada.
42. Slováková, V. (2017). *Rodičovství – jak se k rodičovství staví matky a otcové* (Bakalářská práce, Univerzita Hradec Králové, Hradec Králové). Dostupné z <https://theses.cz/id/bgkorv/STAG86242.pdf>
43. Spear, S., Parkin, J., van Steen, T., & Goodall, J. (2021). Fostering “parental participation in schooling”: primary school teachers’ insights from the COVID-19 school closures. *Educational Review*, 1-20.
<https://doi.org/10.1080/00131911.2021.2007054>

44. Stachová, M. (2018). *Určování rodičovství* (Diplomová práce, Vysoká škola CEVRO Institut, Praha). Dostupné z https://is.vsci.cz/th/m9f3h/Diplomova_prace_-_Urcovani_rodicovstvi.pdf
45. Susnara, D. M., Berryhill, M. B., Ziegler, A., & Betancourt, A. (2021). Exploring Effective Pre-Kindergarten Family–School Partnerships: The Pre-Kindergarten Parent Leadership Academy Program. *Journal Of Higher Education Outreach And Engagement*, 25(2), 137-150. Dostupné z <https://openjournals.libs.uga.edu/jheoe/article/view/1492/2670>
46. Svobodová, Z. (2021). *Konflikty ve škole: od prevence k řešení*. Praha: Wolters Kluwer.
47. Syslová, Z. (2013). *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Praha: Grada.
48. Syslová, Z., Borkovcová, I., & Průcha, J. (2014). *Péče a vzdělávání dětí v raném věku: komparace české a zahraniční situace*. Praha: Wolters Kluwer ČR.
49. Švamberk Šauerová, M. (2018). *Techniky osobnostního rozvoje a duševní hygieny učitele*. Praha: Grada.
50. Švaříček, R., Straková, J., Brom, C., Greger, D., Hannemann, T., & Lukavský, J. (2020). Spolupráce rodiny a školy v době uzavřených základních škol. *Studia Paedagogica*, 25(3), 9-41. <https://doi.org/10.5817/SP2020-3-1>
51. Vališová, A. (2002). *Asertivita v prostředí rodiny a školy: pedagogické a psychologické kontexty v teorii a praxi*. Praha: ISV.
52. Yang, L., Liu, S., & Liu, J. (Eds.). (2020). COVID-19: immunopathogenesis and Immunotherapeutics. *Signal Transduction And Targeted Therapy*, 5. <https://doi.org/https://doi.org/10.1038/s41392-020-00243-2>.
53. Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích. (2000). *Zákony pro lidi.cz*. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>
54. Zákon č. 26/2022 Sb., o mimořádném ředitelském volnu a mimořádném vzdělávání distančním způsobem pro období epidemie onemocnění COVID-19 a o změně zákona č. 520/2021 Sb., o dalších úpravách poskytování ošetrovného v souvislosti s mimořádnými opatřeními při epidemii onemocnění COVID-19. (2022). *Zákony pro lidi.cz*. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/print/cs/2022-26/zneni-20220207.htm?sil=1>

55. Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. (2004). *Zákony pro lidi.cz*. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>
56. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. (2012). *Zákony pro lidi.cz*. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

USA	Spojené státy americké
MŠ	mateřská škola
MZd	Ministerstvo zdravotnictví České republiky
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Dosažené vzdělání respondentů	40
Graf 2 Zařazení MŠ do obcí na základě počtu obyvatel.....	40
Graf 3 Umístění MŠ v závislosti na kraji České republiky	41
Graf 4 Doba uzavření MŠ	42
Graf 5 Vzdělávání dětí v povinném předškolním vzdělávání – základní odpovědi	43
Graf 6 Vzdělávání dětí v povinném předškolním vzdělávání – rozdělení odpovědi „jiné“	43
Graf 7 Dodržovaná epidemiologická opatření – rodiče.....	44
Graf 8 Dodržovaná epidemiologická opatření – učitelé	45
Graf 9 Formy spolupráce školy a rodiny – základní odpovědi.....	46
Graf 10 Formy spolupráce školy a rodiny – rozdělení odpovědi „jiné“	46
Graf 11 Předmět spolupráce s rodiči v době pandemie	47
Graf 12 Způsob informování rodičů o povinnosti dodržovat epidemiologická opatření ...	48
Graf 13 Předmět komunikace školy a rodiny v době pandemie	48
Graf 14 Formy komunikace v době pandemie – základní odpovědi	49
Graf 15 Formy komunikace v době pandemie – rozdělení odpovědi „jiné“	49
Graf 16 Projevy rodičů odmítajících a nedodržujících epidemiologická opatření	50
Graf 17 Nejvíce konfliktní situace s rodiči během pandemie.....	51
Graf 18 Důvody odmítání opatření ze strany rodičů	51
Graf 19 Reakce učitelů na rodiče nedodržující a odmítající opatření.....	52
Graf 20 Využívání komunikačních technik při komunikaci s odmítajícími a nedodržujícími rodiči	53
Graf 21 Využívané techniky asertivní komunikace.....	54
Graf 22 Využívané techniky aktivního naslouchání.....	55

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Míra dodržování opatření v závislosti na velikosti obce	56
Tabulka 2 Doba uzavření MŠ v závislosti na kraji, kde se MŠ nachází.....	57

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Uplatňování epidemiologických opatření při COVID-19 v mateřských školách

Dobrý den,

Jmenuji se Marie Šittová a jsem posluchačkou studijního programu Učitelství pro mateřské školy na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

Ráda bych Vás touto cestou požádala o vyplnění dotazníku, díky kterému budu moci dokončit svoji bakalářskou práci na téma „Uplatňování epidemiologických opatření při COVID-19 v mateřských školách“.

Veškerá Vámi zasláná data jsou zcela anonymní a budou použita pouze za účelem zpracování mé bakalářské práce.

***Povinné pole**

1. **Prosím, uveďte své pohlaví: ***

Označte jen jednu elípsu.

žena

muž

2. **Jaké je Vaše nejvyšší dosažené pedagogické vzdělání? ***

Označte jen jednu elípsu.

středoškolské

vysokoškolské - bakalářské

vysokoškolské - magisterské

Jiné: _____

3. **Jaký je počet obyvatel v místě, kde se nachází Vaše mateřská škola? ***

Zaokrouhlete na stovky

4. **Prosím, uveďte, ve kterém kraji se nachází Vaše mateřská škola: ***

Označte jen jednu elipsu.

- Hlavní města Praha
- Středočeský kraj
- Jihočeský kraj
- Plzeňský kraj
- Karlovarský kraj
- Ústecký kraj
- Liberecký kraj
- Královéhradecký kraj
- Pardubický kraj
- Kraj Vysočina
- Jihomoravský kraj
- Olomoucký kraj
- Moravskoslezský kraj
- Zlínský kraj

5. **1) Jak dlouho byla Vaše mateřská škola celkově uzavřena (v rozmezí březen 2020 - březen 2022) ? ***

Označte jen jednu elipsu.

- méně než 1 měsíc
- 1 měsíc - 5 měsíců
- 6 měsíců - 11 měsíců
- 12 měsíců - 17 měsíců

6. 2) Jak jste ve Vaší mateřské škole řešili vzdělávání dětí v povinném předškolním vzdělávání, když byla mateřská škola uzavřena? *

Vyberte 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- distanční forma vzdělávání
 individualizovaná výuka
 Jiné: _____

7. 3) Která z epidemiologických opatření nařízených vládou museli ve Vaší mateřské škole dodržovat rodiče? *

Vyberte nejvíce dodržovaná opatření - 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- nošení ochranných prostředků dýchacích cest
 zvýšená desinfekce prostor
 povinná desinfekce rukou
 zákaz vstupu nemocným osobám
 omezení pobytu cizích osob na co nejkratší dobu
 karanténa pro dítě/ zaměstnance vykazující známky infekčního onemocnění (karanténní místnost)
 Jiné: _____

8. 4) Která z epidemiologických opatření nařízených vládou museli ve Vaší mateřské škole dodržovat učitelé? *

Vyberte nejvíce dodržovaná opatření - 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- nošení ochranných prostředků dýchacích cest
 zvýšená desinfekce prostor
 povinná desinfekce rukou
 zákaz vstupu nemocným osobám
 omezení pobytu cizích osob na co nejkratší dobu
 karanténa pro dítě/ zaměstnance vykazující známky infekčního onemocnění (karanténní místnost)
 Jiné: _____

9. 5) Spolupracuje Vaše mateřská škola s rodiči dětí, které Vaši mateřskou školu navštěvují? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano
 ne (pokud ne, pokračujte otázkou č. 7)

10. 6) Jaké formy a možnosti spolupráce s rodiči ve Vaši mateřské škole uplatňujete?

Vyberte 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- rodiče se podílejí na vzdělávání (např. exkurze, besedy, ...)
 rodiče pomáhají s přípravou akcí
 rodiče vypomáhají s údržbou MŠ a přilehlých částí (např. úklid zahrady, ...)
 komunikace ohledně pokroků a potřeb dítěte
 Jiné: _____

11. 7) Lišila se spolupráce s rodiči v době pandemie od spolupráce běžné? *

Označte jen jednu elipsu.

- ano
 ne (pokud ne, pokračujte otázkou č. 9)

12. 8) Co bylo předmětem spolupráce s rodiči v době pandemie?

Vyberte 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- příprava informačních letáků
 příprava desinfekčních prostředků
 příprava erárních roušek
 komunikace ohledně pandemie a jejího dopadu na vzdělávání dětí
 komunikace o dodržování epidemiologických opatření
 Jiné: _____

13. 9) Jakým způsobem se rodiče dozvěděli o povinnosti dodržovat výše uvedená epidemiologická opatření ve Vaší mateřské škole? *

Vyberte 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- v prostorách MŠ se nacházely plakáty s vyobrazením dodržovaných opatření
- z informací uvedených na nástěnkách v prostorách MŠ
- z webových stránek MŠ
- z e-mailové korespondence
- z informačního setkání/sestavení pořádaného v prostorách školy
- prostřednictvím telefonické komunikace
- Jiné: _____

14. 10) Co bylo předmětem komunikace s rodiči v době pandemie (březen 2020 - březen 2022)? *

Vyberte 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- provoz MŠ
- poradenství ohledně epidemiologické situace
- možnosti vzdělávání dětí v době uzavření MŠ
- informace ohledně zdravotního stavu dětí
- podpora rodičů v psychické nepohodě způsobené epidemiologickou situací
- Jiné: _____

15. 11) Jakou formou kontaktu tato komunikace probíhala? *

Vyberte 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- osobní
- telefonická - rozhovor
- telefonická - SMS/ MMS
- elektronická - emailová
- elektronická - chat
- elektronická - WhatsApp
- Jiné: _____

16. 12) Jak rodiče přistupovali k dodržování epidemiologických opatření? *

Označte jen jednu elipsu.

- VŠICHNI rodiče opatření PŘIJÍMALI A DODRŽOVALI (můžete přistoupit k odeslání dotazníku)
- NĚKTEŘÍ rodiče opatření PŘIJÍMALI a dodržovali, NĚKTEŘÍ rodiče opatření ODMÍTALI
- VŠICHNI rodiče opatření ODMÍTALI

17. 13) Jak se projevovali rodiče, kteří odmítali epidemiologická opatření?

Vyberte 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- nedodržování opatření
- vztek
- nadávky
- zesměšňování
- popírání situace
- Jiné: _____

18. 14) Označil/a byste rodiče odmítajícího a nedodržujícího epidemiologická opatření jako rodiče problémového?

Označte jen jednu elipsu.

- ano
- ne
- nevím

19. 15) Ve kterých případech docházelo s rodiči k největším konfliktům?

Vyberte nejvíce frekventované konflikty - 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- nenošení ochranných prostředků dýchacích cest
- nutnost vzdělávání dětí v povinném předškolním vzdělávání během uzavření MŠ
- předávání zjevně nemocného dítěte do MŠ
- nutnost vyzvednout dítě umístěné během dne do karantény
- Jiné: _____

20. 16) Jaké jsou podle Vás důvody odmítání epidemiologických opatření ze strany rodičů?

Vyberte 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- dermatologické potíže
- potíže s dýcháním (astma, alergie)
- přesvědčení o nesmyslnosti opatření
- přesvědčení o neexistenci pandemie Covid-19
- Jiné: _____

21. 17) Jakým způsobem jste reagoval/a, když rodič odmítal a nedodržoval epidemiologická opatření?

Vyberte 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- UPOZORNĚNÍM rodiče na nutnost dodržování epidemiologických opatření
- ROZHOVOREM s rodičem o nutnosti dodržování epidemiologických opatření
- PÍSEMNÝM UPOZORNĚNÍM na nutnost dodržování epidemiologických opatření
- ODKAZOVÁNÍM na vládní nařízení
- SLOVNÍM NAPADENÍM rodiče
- NEREAGOVAL/A JSEM
- Jiné: _____

22. 18) Využíval/a jste při interakci s rodičem odmítajícím a nedodržujícím epidemiologická opatření některou z následujících komunikačních technik/zásad?

Označte jen jednu elipsu.

- ano - asertivní komunikaci (pokračujte otázkou č. 19 a následně můžete přistoupit k odeslání dotazníku)
- ano - aktivní naslouchání (pokračujte otázkou č. 20 a následně můžete přistoupit k odeslání dotazníku)
- ano - asertivní komunikaci, aktivní naslouchání
- žádnou z uvedených (můžete přistoupit k odeslání dotazníku)
- nevím

23. 19) Při komunikaci jsem využíval/a tyto techniky asertivní komunikace:

Vyberte 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- technika pokažené gramofonové desky (neustálé opakování věty s menšími obměnami)
- technika otevřených dveří (přijetí výtky a vyjádření pochopení)
- technika negativního dotazování (dotazování, v čem jsme podle kritika udělali chybu)
- technika sebeotevření (vyjádření svých pocitů a postojů)
- technika přijatelného kompromisu (společný kompromis)
- technika selektivního ignorování (ignorování nesmyslného/ nevhodného požadavku)
- asertivní "ne" (záporná odpověď na nesmyslný/ nevhodný požadavek)
- technika negativní aserce (přijetí kritiky a vlastních chyb)
- žádnou z uvedených

24. 20) Při komunikaci jsem využíval/a tyto techniky aktivního naslouchání:

Vyberte 1 nebo více odpovědí

Zaškrtněte všechny platné možnosti.

- signalizace vlastní pozornosti (přikyvování, udržování očního kontaktu, přitakávání - "Hmm", "Aha", ...)
- prověření správného pochopení věci za pomoci opakování (shmutí rodičova sdělení vlastními slovy)
- vyjádření vlastních pocitů slovně (verbalizování pocitů skrytých v komunikaci - otec: "Snažím se respirátor nosit, ale je to přece nehygienické, nosit ho takto dlouhodobě." → učitel: "Dělá Vám tedy starosti, že byste mohl dostat např. vyrážku.")
- žádné z uvedených

25. Pokud se Vám během vyplňování dotazníku vynořily v hlavě nějaké myšlenky nebo připomínky a chtěly byste mi je sdělit, prosím, napište je zde:

Obsah není vytvořen ani schválen Googlem.

Google Formuláře